

الكتاب: سؤال وجواب پیرامون مسائل حج (فارسي)

المؤلف: السيد الكلپايگاني

الجزء:

الوفاة: ١٤١٤

المجموعة: فقه الشيعة (فتاوى المراجع)

تحقيق:

الطبعة:

سنة الطبع:

المطبعة:

الناشر: دار القرآن الكريم - قم المشرفة - ايران

ردمك:

ملاحظات:

سؤال و جواب
پیرامون مسائل
حج
مطابق با فتوای
حضرت آية الله العظمی
فقیه اهل بیت العصمة
آقای حاج سید محمد رضا
گلپایگانی
متع الله المسلمين به طول بقائه

بسم الله الرحمن الرحيم
و لله على الناس حج البيت
من استطاع اليه سبيلا

مقدمه بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد
وآله الطيبين الطاهرين

یکی از عبادات بزرگ و پر بار اسلامی، حج بیت الله است. آیات
متعدد قرآن کریم با آن تعبیرات خاص و بیان محکم و قاطعانه و نیز احادیث
و روایات خاندان وحی در پیرامون حج حکایت از اهمیت و ویژگی فوق -
العاده آن میکند و مادر اینجا بعضی از آن آیات و روایات را ذکر میکنیم
إن اول بیت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدى للعالمين فيه
آیات بینات مقام ابراهیم و من دخله كان آمنا و لله على الناس حج البيت
من استطاع اليه سبيلا و من كفر فان الله غني عن العالمين. (۱)
نخستین خانه ای که برای عموم مردم پایه گذاری شده همان

۱ - سوره آل عمران آیه ۹۱ و ۹۲ و ۹۳

خانه‌ای است که در مکه قرار دارد که منشأ برکت و نشانه هدایت جهانیان است. در آن نشانه‌های درخشان و مقام ابراهیم است و هر کس در آن حرم وارد شود در امنیت است. برای خداست بر مردم، حج آن خانه این وظیفه کسی است که راهی بدانجا داشته باشد و بتواند خود را به آنجا برساند و کسی که روی از این فرمان بگرداند خداوند از جهانیان بی نیاز است. و من كان في هذه اعمى فهو في الآخرة اعمى واضل سبيلا (۱) هر کس در این جهان بینائی ندارد در آخرت نیز نابینا و گمراه تر خواهد بود.

روایات متعددی در رابطه با این آیه، رسیده که آن کور دل که در دنیا نابینا و در آخرت نیز نابینا و گمراه تر است کسی است که زیارت حج را با قدرت و توانائی که بر انجام آن دارد به تأخیر بیندازد تا مرگ او فرا برسد (۲)

وانفقوا مما رزقناكم من قبل ان ياتي احدكم الموت فيقول رب لولا اخرتني إلى اجل قريب فاصدق واكن من الصالحين (۳)
از آنچه به شما روزی دادیم انفاق کنید پیش از آن که مرگتان فرا برسد و بگوئید پرودگارا اجل مرا برای کوتاه مدت تأخیر انداز تا صدقه داده و از صالحین شوم.

از امام صادق علیه السلام راجع به این آیه پرسش شد آن حضرت فرمودند واكن من الصالحين ای أحج (۴) یعنی با انجام حج از صالحین و

۱ - سوره اسراء آیه ۷۲

۲ - جامع احادیث الشیعه ج ۱۰ ص ۲۳۳

۳ - سوره منافقون آیه ۱۰

۴ - جامع احادیث الشیعه ج ۱۰ ص ۱۶۶

نیکوکاران باشم.

در اینجا امام صادق (ع) حج را بعنوان سمبل صلاح و شایستگی و نیکوکاری یاد میکند.

رسول الله صلی الله علیه وآله فرمود: من اراد دنیا و آخره فالیوم هذا البيت (۱) کسی که خواهان دنیا و آخرت است به عزم زیارت خانه کعبه بشتابد. دنیا و آخرت را باید از این خانه، طلبید و همه چیز را باید از آنجا جستجو کرد. نه تنها مثبتها و پاداشهای بزرگ الهی در جهان ابدی وابستگی به این سفر معنوی دارد که مجد و کیان امت اسلامی و سر بلندی و بقاء و دوام آنان در برابر اقوام و ملل جهان و خوشبختی مادی آنان نیز در پناه و پرتو حج بیت الله تأمین خواهد گردید و از این رو امام علی بن ابی طالب علیه السلام در بستر شهادت و در لحظات پایان زندگی ضمن سفارشات زنده و ارزنده و وصایای جالب و جاویدش فرزندان خود را توصیه به حج کرده و این سفر روحانی را رمز بقاء و دوام آنان مشمرد و بدین گونه آن را ارزیابی میکند

الله الله في بيت ربكم لا تخلوه ما بقيتم فانه ان ترك لم تناظروا ۲
خدا را در رابطه با کانون رحمت پروردگار - کعبه - منظور دارید
باز هم خدا را فراموش نکنید تا جان دارید این خانه را خلوت و خالی
نگذارید چه اگر زیارت کعبه را ترك کنید مورد نظر رحمت خدا و کرامت
انسانها واقع نخواهید شد.

ناگفته نماند که حج عبادتی است جامع و دارای ابعاد گسترده و
ضمنا بر اثر شرایط و موقعیت خاصی که - از جهت مکلفین و زمان و مکان -

۱ - مدرک سابق ص ۱۶۵

۲ - نهج البلاغه باب رسائل و کتب شماره ۴۷

دارد مسائل زیاد و نامأنوسی را دار است که باید حج کننده كاملا با آن مسائل آشنا باشد تا عمل خود را بر وجه مطلوب، انجام دهد. شعائر و برنامه حج را علمای اعلام گذشته انار الله برهانهم و علمای بزرگ معاصر، اعلى الله كلمتهم در كتابهای مخصوص به این موضوع بیان فرموده و توضیح داده‌اند که در این میان، بزرگترین اسطوانه علمی شیعه در اعصار اخیر، علم الهدی شیخ مرتضی انصاری قدس الله نفسه الزکیة گوی سبقت را ربوده و کتابی مخصوص مناسک حج نوشته که ماده اصلی و محور اساسی مناسک های فقهاء بعد شده و آنان با استفاده از آن و تغییر و تبدیلاتی در آن، مناسک حج نوشته و در دسترس مقلدین گذارده‌اند. لیکن کثرت فروع و زیادی مسائل حج و مخصوصا مسائلی که بر اثر پیدایش وقایع و حوادث تازه و پیش آمدن شرایط زمانی و مکانی خاص و وسائل و آلات و ابزار نوین پیش می‌آید به نحوی است که مردم نمیتوانند همه مسائل خود را در مناسک بیابند و خلاصه مناسکها جوابگوی تمام حوائج و مسائل روزمره آنان نبوده و نیست از اینرو مسائل دیگری را که همواره با آن سر و کار دارند و یا احیانا برای آنان پیش آمده مورد پرسش قرار داده‌اند. کتاب حاضر مجموعه ای از این قبیل، مسائل است که در طول سالیانی از مرجع عالیقدر شیعه سید الفقهاء والمجتهدين آية الله العظمی آقای گلپایگانی مد ظله العالی پرسش شده و معظم له جواب داده‌اند و خود مجموعه ای نفیس و گرانبها و حاوی مسائل گوناگون و مورد نیاز و گاه متعرض نکات علمی است که با ضمیمه به مناسک حج به خوبی رفع نیاز فعلی حجاج و زائران بیت الله را میکند. در اینجا چند نکته را یاد آور مشویم.

۱ - این کتاب، قسمتی از سؤال و جوابهای بسیاری است که در ابواب مختلف فقهی از آن مرجع بزرگ اسلامی شده و قسمتی از آنها که از

باب تقلید، آغاز و به باب امر به معروف و نهی از منکر، پایان مییافت سال گذشته در دسترس فضلا و مقلدین و اهل مطالعه قرار گرفت و چون این قسمت ویژه احکام حج است و از طرفی حجاج محترم ناچارند آن را با خود در سفر داشته باشند، لذا این مسائل، تنها و بدون ضمیمه ابواب دیگر به صورت کتابی مستقل، قرار داده شد تا حمل و نقل آن، سهل و آسان باشد

۲ - این سؤال و جوابها نیز مانند قسمت قبلی بوسیله دو نفر از فضلاء برجسته و با تقوای حوزه علمیه قم حضرت حجة الاسلام آقای ثابتی همدانی و حضرت حجة الاسلام آقای نیری همدانی دامت افاضاتهما که از افاضل تلامذه آن زعیم عالیقدرند تنظیم شده و بدین صورت در آمده است

۳ - سؤال و جوابهایی که در قسمت اواخر مناسک حج معظم له بوده نیز در این کتاب، آمده و هر يك از آنها در بحث مناسب خود ادغام شده است امید آن که عموم طبقات، از این گرانها بهره‌مند گردیده و بتوانند وظایف حج خود را بدین وسیله تشخیص داده و به کار ببرند. خداوند بزرگ همه را از ثمرات شیرین و آثار چشم گیر و بی شمار سفر حج بهره‌مند گرداند انتظار مرود که حجاج در آن اماکن شریفه که جایگاه نزول وحی و قرآن کریم است برادران دینی خود را از دعای خیر فراموش نفرمایند.

(علی کریمی جهرمی)

استطاعت

- ۱ - س - آیا به زنی که شوهرش بدهکار میباشد و ماهیانه مقدار زیادی نزول مدهد حج واجب میشود یا نه؟
- ج - اداء دین شوهر بر زن واجب نیست و اگر استطاعت دارد واجب است حج خود را بجا آورد.
- ۲ - س - کسی که به اندازه مخارج حج دارد ولی برای پسرش ازدواج نکرده و یا فرزندش مریض و محتاج به معالجه و درمان است در این صورت حج مقدم است یا این امور یعنی ازدواج و معالجه؟
- ج - اگر از جهت ترك تزویج در عسر و حرج واقع نمیشود حج مقدم است و اگر امر دائر شد بین حج و معالجه مرض، معالجه مقدم است و مستطیع نیست.
- ۳ - س - کسی که از سال قبل مستطیع است ولی هنوز به مکه مشرف نشده آیا میتواند در ایام خارج از اشهر حج برای عمره مفرده مشرف شود یا خیر؟
- ج - بلی جایز است لکن اگر رفتن برای عمره مفرده موجب سلب قدرت او از انجام حج واجب شود جایز نیست.
- ۴ - س - مدیران گروه حج، اشخاصی را بعنوان روحانی و یا کارمند با خود به مکه مبرند و فقط مخارج رفت و برگشت را به آنها مدهند در این

فرض حج بر آنها واجب میشود؟ و در صورت عدم وجوب میتوانند عوض دیگری حج بجا آورند یا نه؟

ج - در فرض سؤال، اگر بعد از رسیدن به میقات، دارائی آنها وافی به لباس احرام و قربانی و مخارج عائله شان در این مدت باشد مستطیع میباشند و واجب است برای خود حج بجا آورند و اگر وافی نیست یا در سالهای قبل، حج خود را انجام داده‌اند میتوانند از دیگری در حج میقاتی نیابت نمایند.

۵ - س - کسی که مستطیع بوده ولی هنوز به مکه مشرف نشده اگر در غیر ماه‌های حج برای عمره مفرده به مکه مشرف شود از استطاعت مالی مافقد و نمیتواند در ایام حج به مکه برود آیا میتواند برای عمره برود یا نه؟
ج - در فرض سؤال اگر در همان سال، استطاعت پیدا کرده و هنگام فراهم نمودن مقدمات سفر حج نرسیده و علم به تمکن از حج در وقت خود ندارد جایز است آن مال را صرف عمره مفرده نماید و لکن اگر علم دارد که متمکن از حج در وقت آن است در این صورت قبل از اوان حج احتیاط واجب عدم صرف آن مال در عمره مفرده است و در اوقاتی که باید مقدمات و وسائل سفر حج را تهیه نمود جایز نیست.

۶ - س - اینجانب قصد زیارت بیت الله را دارم و با این که شوهرم ثروتمند است مانع رفتن به حج است و راضی نمیشود که مقداری از اموال را جهت حج به فروش برسانم در این صورت تکلیفم چیست اطاعت شوهر مقدم است و یا حج؟

ج - حج مقدم است و در ترك واجب نباید اطاعت شوهر کرد.

۷ - س - افرادی مثل دکتر و آشپز مستطیع هستند و حمله دارها آنان را بعنوان طبابت و آشپزی به مکه میبرند آیا با این که به این عنوان به مکه

مروند میتوانند اعمال حج را به قصد حجة الاسلام انجام بدهند و اسقاط تکلیف از آنها میشود یا نه؟

ج - همان حج را به قصد حجة الاسلام بجا آورند مجزی است.

۸ - س - شخصی که وجوهات، از قبیل خمس و زکات و مظالم در مالش باشد میتواند فقط مخارج مکه را تخمیس کند و به مکه برود و بقیه اموالش را تخمیس ننماید یا نه و در این صورت حج او صحیح است یا نه؟

ج - تصرف در مالی که خمس به آن تعلق گرفته قبل از اداء خمس، جایز نیست و با اداء خمس مقداری که میخواهد خرج سفر مکه کند منع از تصرف، رفع نمیشود بلی اگر تمام آن پول را بعنوان خمس به مجتهد بدهد و چهار خمس آن را مثلاً قرض نماید تصرف در آن جایز است و با ندادن خمس متعلق به مال اگر چه معصیت نموده لکن اگر لباس احرام و نعلین در حال سعی و پول قربانی از غیر مال متعلق خمس باشد یا این که آنها را به ذمه خریده باشد حج او صحیح است.

۹ - س - شخصی دارائیش را که در حدود سیصد هزار تومان از املاک مشاع بوده به ورثه خود که پنج دختر میباشد صلح کرده فرزندان نیز در آمد آن را به پدر تا آخر عمر مصالحه نموده‌اند و اکنون تمام مال بعنوان بهره برداری تحت تصرف او میباشد یکی از ورثه، هنگام صلح و مصالحه در حال احتضار بوده و بعداً فوت شده در این صورت قضای حج برای شخصی که فوت شده لازم است یا نه؟

ج - در فرض سؤال که زمان استطاعت در حال حیوة قابل انجام حج نبوده استیجار حج برای او واجب نیست

۱۰ - س - کسی در آمد خود را ذخیره میکند که بعد از مدتی خانه کوچک خود را که به سختی در آن زندگی میکند تبدیل به خانه وسیعی نماید

حال اگر بتواند قبل از خرید خانه به حج برود آیا حج بر او واجب است یا این که لزوم خانه مانع از وجوب حج است؟

ج - اگر قبل از اوقات مهیا شدن برای حج صرف خانه مسکونی نماید مانعی ندارد لکن اگر تا اوان حج نخریده واجب است در صورت وجود سایر شرایط، حج را بجا آورد.

۱۱ - س - زنی است که بیست و پنج هزار تومان آب و ملک از ارثیه پدر دارد و در ذمه شوهرش مهریه هم دارد و در ضمن عوائد این آب و ملک مخارج سالانه او و شوهرش میباشد زیرا شوهر او مالی از خود ندارد. آیا این زن مستطیعه است یا نه؟

ج - در صورتی که قبلاً حج بر او مستقر نشده و فعلاً هم اگر بخواهد برود و برگردد امر معاش او و شوهرش مختل میشود استطاعت ندارد.

۱۲ - س - کسی ملکی دارد که برای مخارجش کافی نیست و از سهم مبارك امام علیه السلام مصرف میکند و اگر آن ملک را بفروشد به اندازه مخارج مکه هست و لکن در مراجعت باز باید از سهم مبارك امام علیه السلام مصرف نماید آیا استطاعت برای چنین شخصی حاصل است یا نه؟

ج - شخص مذکور، مستطیع نیست.

۱۳ - س - شخصی جهت انجام اعمال حج، نائب میشود و پس از نائب شدن خودش استطاعت پیدا میکند در این صورت اجاره باطل میشود یا نه

ج - در فرض سؤال که استطاعت از غیر جهت اجاره، حاصل شده کشف میشود که اجاره باطل بوده و باید حج خود را بجا آورد.

۱۴ - س - شخصی در حجة الاسلام بعد از اعمال عمره در روز هفتم در اثر تصادف با ماشین در حال بیهوشی او را به ایران آوردند حال آیا در سالهای بعد باید خودش به مکه برود و یا نائب بگیرد و یا اصلاً بری الذمه

شده و چیزی بر او واجب نیست و استقرار حج در سالهای قبل برای او و یا عدم استقرار، فرقی دارد یا نه و در صورت وجوب نیابت، حج میقاتی جهت او کافی است یا نه؟

ج - در فرض سؤال اگر در سال اول استطاعت او بوده و فعلاً دیگر استطاعت ندارد واجب نیست ولی اگر فعلاً استطاعت دارد واجب است عمره و حج تمتع را ثانیاً بجا آورد و هم چنین اگر از سالهای قبل، مستطیع بوده باید حج را بجا آورد و با عذر شرعی، گرفتن نائب کافی است و در مواردی که جایز باشد نائب بگیرد حج میقاتی کافی است.

۱۵ - س - زنی است فقیر و ببضاعت، فرزندش میخواهد او را با خود به مکه ببرد ولی شوهرش میگوید من راضی نیستم آیا حج بر این زن واجب است یا نه و اجابت دعوت کننده برای حج در غیر صورت فوق واجب است یا نه؟

ج - در این صورت حج واجب است و زوج حق منع ندارد و اجابت دعوت کننده برای حج در غیر این صورت نیز واجب است.

۱۶ - س - شخص لال اگر مستطیع باشد واجب است برای انجام عمل حج به مکه برود یا نه؟

ج - بلی واجب است و در نماز بجای قرائت اشاره کند و اگر میتواند زبان را حرکت دهد.

۱۷ - س - اینجانب چند سال قبل، ازدواج کردم و مهریه ام هفت هزار و پانصد تومان میباشد و در آن زمان هزینه حج، خیلی کمتر از هزینه فعلی بود و خودم را با این مهریه مستطیع میدانستم ولی شوهرم مهریه مرا نداده بود که به حج مشرف شوم بنابر این فعلاً بر من واجب است که به مکه بروم یا نه؟

ج - در فرض سؤال اگر شوهر شما متمکن بوده که مهریه شما را بدهد و معذلك مسامحه کردید و نگرفتید حج بر شما مستقر شده و باید بجا آورید و اگر متمکن نبوده و یا اگر متمکن بوده به هیچ نحو حاضر نبوده مهریه شما را ادا کند و شما هم قدرت بر گرفتن نداشتید حج بر شما واجب نشده. ۱۸ - س - کسی که استطاعت بدنی ندارد اما استطاعت مالی دارد آیا در زمان حیات خود لازم است برای حج نائب بگیرد یا نه و در صورت لزوم آیا استنابه از میقات، کفایت میکند یا نه؟

ج - اگر رجاء حصول استطاعت بدنی ندارد باید نائب بگیرد و استنابه از میقات، کافی است و اگر رجاء دارد احتیاط واجب آن است نائب بگیرد و اگر رفع عذر شد خودش نیز به حج برود. ۱۹ - س - زنی از جهات مالی استطاعت دارد و لکن از لحاظ بدن دارای چندین مرض است از جمله آنها درد پا که به محض چند قدم راه رفتن از پا در میآید با این حالت دیگری را نائب بگیرد یا نه؟

ج - در صورتی که به هیچ وجه نتواند اداء تکلیف نماید ولو به این که او را طواف بدهند و در سعی بین صفا و مروه سواره او را سعی بدهند و مایوس از رفع کسالت و تمکن در آتیه باشد میتواند در حال حیوة خود نائب بگیرد.

۲۰ - س - حمله دارها به شخصی مگویند اگر ده نفر حاج فراهم کردی که با کاروان ما به مکه بیایند تو را مجانی به مکه مبریم در صورتی که حمله دارها به حجاج اجحاف میکنند بنابر این، شخص مزبور سبب اجحاف و اغفال حجاج شده است حال آیا رفتن او مشروع است و کفایت از حجة الاسلام میکند یا نه.

ج - این کار، ضرری به حج او نمزند و کفایت از حجة الاسلام میکند

ولی اجحاف و اغفال مسلمین مذموم است.

۲۱ - س - به ساکنین مکه همه ساله حج واجب است یا نه؟

ج - بر هر مستطیع خواه ساکن حرم باشد یا بعید در عمر، بیش از يك مرتبه حجة الاسلام واجب نیست بلی از جهات دیگر ممکن است در سالهای دیگر بر بعضی واجب شود.

۲۲ - س - طلبه‌ای که قیمت کتابهای او از مصارف حج بیشتر است آیا واجب است که کتابهایش را بفروشد یا قرض نماید و به حج برود در حالی که برایش ممکن است که بعدها تدریجا همان کتابها را تهیه نموده و یا قرض را ادا کند؟

ج - در صورتی که کتابها مورد حاجت فعلی او نباشد و فروش آنها ممکن باشد واجب است - ولو با استقراض - به حج برود.

۲۳ - س - شخصی مدیون است بدین حال یعنی وقت پرداخت آن رسیده و قادر بر اداء آن میباشد و دائن جدا مطالبه دین خود ننماید و به هیچ وجه راضی به تأخیر نیست آیا جایز است چنین شخصی قبل از اداء دین به حج مشرف شود یا نه و حج واجب یا مستحب از او صحیح است یا نه؟

ج - در صورتی که شخص مدیون، ثروتمند باشد اداء دین و بجا آوردن حج هر دو بر او واجب است و اگر عصیاناً اداء دین نکرده مکه برود حج او صحیح است ولی گناه کرده بلی اگر قبلاً مستطیع نبوده و فعلاً هم اگر دین را اداء نکند نمیتواند به مکه برود حج بر او واجب نیست زیرا مستطیع نیست لکن معذلك اگر معصیت کند و حج برود حج او صحیح است و بعد از حصول استطاعت، واجب است دوباره به مکه برود و در صحت حج، فرقی بین حج واجب و مستحب نیست.

۲۴ - س - شخصی که استطاعت بدنی و مالی داشته و عصیاناً به مکه

نرفته و فعلا عاجز شده آیا میتواند برای خود نایب بگیرد که حج میقاتی بجا آورد یا نه؟

ج - اگر فعلا قدرت ندارد و مایوس از توانائی بر رفتن خود در آینده نیز باشد میتواند جهت حج میقاتی نایب بگیرد.

۲۵ - س - زنی که خودش استطاعت مالی جهت رفتن حج دارد - ولو به این که مهریه خود را از شوهر بگیرد - ولی اگر اموال خود را صرف حج نماید بعدا زندگی بر او سخت میشود از این نظر که شوهرش نمیتواند وسائل زندگی او را مانند قبل فراهم نماید آیا این زن میتواند به حج برود یا نه؟
ج - اگر به نحوی باشد که با مصرف کردن اموال خود، زندگی آنان مختل نمیشود مستطیعه نیست.

۲۶ - س - چند سال قبل شخصی به شبهه استطاعت رجاء به حج مشرف شده و بعد از مراجعت هم قرضهای او ادا شده و اخلاقی هم در امر معاشش پیدا نشده در این صورت حج مذکور کفایت از حجة الاسلام میکند یا نه؟
ج - اگر فعلا هم شك در استطاعت خود در آن سال دارد آن حج، مجزی از حجة الاسلام نیست.

۲۷ - س - شخصی موقع حرکت حجاج، مستطیع شده اما به هیچ عنوانی نمیتواند برود و برای سال آینده از استطاعت افتاده نظر مبارك را در باره چنین شخصی بیان فرمائید.

ج - در مفروض سؤال شخص مذکور، مستطیع نیست.

۲۸ - س - شخصی استطاعت مالی جهت حج دارد ولی فعلا وجه موجود ندارد بلکه مطالباتی از اشخاص دارد که پس از شش ماه و یا يك سال دیگر وصول میشود در این صورت واجب است قرض نماید و به حج مشرف شود یا بگذارد سال آینده برود.

ج - شخصی که از مردم به قدر رفتن مکه طلب دارد ولی مطالبات او را نمیدهند قرض کردن بر او واجب نیست لکن طلب اگر معجل باشد گرفتن آن برای انجام حج، ولو به مرافعه نزد حاکم شرع یا بوسیله دیگر لازم است و اگر قرض کرد و بعد هم قادر بر اداء میباشد مستطیع است و باید به مکه برود واداء دین، در سال بعد، جزء مؤنه سال بعد است که از ربیع همان سال بدون اخراج خمس، مشهود ادا کرد.

۲۹ - س - زنی مثلاً مهرش بیست هزار تومان است و شوهرش هم قدرت بر اداء آن دارد آیا آن زن مستطیعه است، و مطالبه نمودن مهر - هر چند منجر به نزاع شود - واجب است یا نه؟

ج - اگر شوهر قدرت بر اداء داشته باشد و زن بتواند از او وصول نماید مستطیعه است و واجب است از او بگیرد و حج را بجا آورد اگر چه با اوقات تلخی باشد.

۳۰ - س - شخصی مستطیع است و قصد دارد به مکه برود ولی وجه نقد ندارد فقط اعتبار بانکی دارد آیا میتواند از بانک وام بگیرد که بعد از اموال خود بفروشد و بدهی بانکی خود را بپردازد یا نه؟

ج - گرفتن قرض ربوی حرام است و لکن اگر به یکی از عناوین محله بگیرد مانع ندارد و اما راجع به فروش مال اگر فعلاً ممکن است اگر چه به کمتر از قیمت باشد واجب است بفروشد و در همین سال به حج برود و اگر فروش آن ممکن نیست مگر به قیمت بسیار کم که اجحاف است در این سال واجب نیست حج بجا آورد و لازم نیست قرض کند لکن اگر قرض کرد و متمکن از اداء حج شد حجة الاسلام او صحیح است و این احکام در صورتی است که سال اول استطاعت او باشد و اما اگر از سالهای قبل مستطیع بوده و مسامحه در اداء حج نموده تأخیر آن به هیچ وجه جایز نیست.

۳۱ - س - این جانب... ساکن مازندران قصد تشریف به مکه داشتم هر چه کردم موافقت نشد اکنون شخصی مگوید اگر مبلغ ۲۵ هزار تومان به من بدهی نام تو را در لیست کسانی که اسمشان در آمده و عازم مکه اند خواهم نوشت، استدعا از آن مرجع بزرگ دارم که وظیفه مرا بیان نموده و بفرمائید که آیا با این شرائط باید به مکه بروم یا نه؟

ج - این اجحاف است و تحمل آن واجب نیست و در صورتی که سال اول استطاعت باشد مانع از حصول استطاعت است مکرر نظیر این سؤال از حقیر شده است و علی الاسلام السلام از قد بلیت الامة برعاة امثال هؤلاء. بعید میدانم که مقامات مملکت با امتحاناتی که سازمان اوقاف در این چند سال داد از این سوء استفاده ها مطلع نباشند معذلك برای این که مردم را در انجام امور مذهبی گرفتار و در زحمت بیندازند و آزادی آنها را سلب نمایند با این که سفر به تمام نقاط دنیا حتی به مراکز قمار و فحشاء آزاد است در سفرهای مذهبی و حج و زیارت مداخله ننمایند و از جهات متعدد مردم را ناراضی و خشمگین مسازند که در مواقف حج و مشاهد مشرفه نیز آنان را از نفرین فراموش ننمایند مکرر اعلام نموده ایم که غرض از تأسیس سازمان اوقاف در اختیار گرفتن مذهب برای اجراء مقاصد دستگاه و سلب استقلال از روحانیت و بی اثر کردن مساجد و مشاهد و برنامه های مذهبی است اگر مقامات بنای ضدیت با اسلام و قصد تغییر شخصیت اسلامی جامعه را ندارند و میخواهند با فساد مبارزه کنند باید این سازمان را فوراً منحل نموده و به مداخلات نامشروعش خاتمه دهند و در هیچ ملت و مذهب و قانونی دیده و شنیده نشده است که برای عبادات عوارض قرار داده باشند و این عمل اوقاف در حقیقت عوارض حج و زیارت است. ۱

۱ - این جواب قاطع و پرخاشگرانه در تاریخ ۱۰ شوال ۱۳۹۸ مطابق با ۲۲ / ۶ / ۵۷ در بحران اختناق رژیم منحنط گذشته، نوشته شد و به صورت اعلامیه منتشر گردید. ع ك ج

۳۲ - س - اشخاصی مستطیع که قصد زیارت خانه کعبه را دارند تقریباً سه ماه قبل از حرکت، مشغول انجام کارهای مقدماتی از قبیل گرفتن گذرنامه و غیره میباشند اکنون شخصی که کارمند دولت است و سه ماه قبل از حرکت مستطیع نیست تا مشغول کارهای مقدمات شود و اطمینان دارد که اگر پیش آمدی رخ ندهد ممکن است هر ماه مبلغی از حقوق خود پس انداز نموده و در موقع حرکت مستطیع شود تکلیف چنین شخصی چیست؟

ج - در فرض سؤال اگر استطاعت مالیه دارد باید مقدمات آن را از قبیل گذرنامه و غیر آن تحصیل نماید ولی پس انداز کردن برای تحصیل استطاعت واجب نیست.

۳۳ - س - زنی است که مهریه او وافی به حج هست ولی محتمل است بعد از صرف مهریه برای انجام حج، شوهر، او را طلاق دهد و یا این که شوهر از مهریه او میخواهد برای اداء دیون خود استفاده کند در این صورت زن چه تکلیفی دارد؟

ج - در فرض سؤال که مهریه وافی به مخارج حج باشد زن، مستطیع است و واجب است مهریه خود را صرف حج نماید و مجرد طلاق، باعث عدم وجوب حج نیست بلی اگر صرف مهریه در حج باعث شود که زندگی او مختل گردد حج بر او واجب نیست.

۳۴ - س - شخصی عیال ندارد و به مقدار مخارج حج، پول دارد آیا حج برود و یا آن پول را صرف ازدواج کند؟

ج - با فرض آن که استطاعت دارد واجب است حج برود.

۳۵ - س - شخصی عینی را مسلوب المنفعه به فرزند خود صلح کرده ولی فرزند قبل از پدر، فوت نموده آیا صلح این عین در صورت واجد بودن شرایط دیگر موجب وجوب حج بر مصالح له میگردد و باید ورثه او استیجار

حج برای او بنمایند یا نه.

ج - در صورتی که ارزش آن عین مسلوب المنفعه وافى به مخارج حج بوده و متوانسته آن را بفروشد استطاعت مالیه داشته و باید برای او حج استیجار شود.

۳۶ - س - کارمندی باز نشسته ام و در منزل استیجاری سکونت دارم مدتهاست که با نهایت صرفه جوئی، امرار معاش نموده ام و تا به حال مبلغ هشتاد هزار تومان پس انداز کرده ام که خانه ای تهیه کنم با توجه به مسأله ۲۰۴۵ رساله آن جناب (۱) و با گواهی بر این که هر فردی، داشتن خانه محقر ملکی را از هر حیث بر استیجاری ترجیح مدهد استدعا دارم که در اطراف کلمه (رفع احتیاج) توضیح بیشتری داده و بفرمائید که آیا حج واجب به من تعلق گرفته یا نه. و ضمناً چند سال پیش شخصی از بستگان که حج واجب خود را انجام داده بود و درخواست برای ماموریتی به مکه برود و از هر جهت مورد اعتماد بود چون از وضعم بخصوص عدم سلامتی من مسبوق بود از من خواست به او و کالت دهم تا اعمال حج را برایم انجام دهد من هم شفاها به او و کالت دادم و او قبول نمود و وجه قربانی را به او پرداختم و او بعداً هزینه های دیگر را با نهایت میل به من بخشید حال اگر حج بر من واجب بوده آیا به نظر حضرت آیه الله حج مذکور به این نحو کافی است یا نه؟

ج - چنانچه از جهت نداشتن منزل ملکی، در حرج شدید واقع

۱ - کسی که بدون خانه ملکی، رفع احتیاجش نمیشود وقتی حج بر او واجب است که پول خانه را هم داشته باشد، توضیح المسائل حضرت آیه الله العظمی گلپایگانی ص ۳۷۸ ع. ک. ج

نمیشوید حج واجب است و اگر موقعی که جهت حج نیابتی، و کالت داده‌اید استطاعت بدنی جهت رفتن به مکه و انجام اعمال حج نداشته‌اید و فعلا هم ندارید و مأیوس از پیدا شدن قدرت بدنی بوده و هستید همان حج نیابتی کافی است.

۳۷ - س - کسی که فعلا استطاعت مکه رفتن را دارد ولی مقداری زکات از چندی قبل بدهکار است که اگر آن را پردازد قدرت رفتن ندارد در این صورت جایز است به مکه برود و بعدا زکات را تدریجا بدهد یا نه و در صورت عدم جواز اگر مکه برود و بعد از برگشتن، زکات را بدهد مجزی از حجة الاسلام است یا نه و فرقی بین عالم به مسألة و جاهل به آن هست یا نه؟ ج - واجب است زکات را بدهد و اگر زائد بر آن ندارد مستطیع نیست و این حج مجزی از حجة الاسلام نیست بلی اگر به مقدار زکات داشته باشد و به علاوه به مقدار استطاعت هم داشته باشد مستطیع است و حج بر او واجب است و در این صورت حج او مجزی از حجة الاسلام است اگر چه عصیانا زکات را تأخیر انداخته و فرقی بین عالم و جاهل نیست.

۳۸ - س - الرجل لم یکن مستطیعا و لکن قسم الله له الوصول إلى بیت الله الحرام بصفة طعام الحاج ولوی ان ینوب عن احد ابویه بدون ان یوصی الیه بالنیابة وطاف طواف النساء و لم یطفه لنفسه جاهلا متعمدا ولا یمكنه الحج مرة اخرى لعدم ثقفه الطریق كما لا یخفی علی سماحتکم فی هذا الوقت من اجرة الطائرة ولا یتمكن من طریق آخر فهل یجوز له ان یتنوب عن طواف طواف النساء نیابة عنه؟

ج - يجب علی النائب ان یتوف طواف النساء عن المنوب عنه ولا یصح ان ینوبه لنفسه فعلی هذا لا اشکال فی صحة طوافه نیابة عن احد ابویه فی الفرض ولا يجب علیه طواف النساء لنفسه نعم فی المسألة اشکال

آخر من جهة انه اذا كان متمكنا من شراء الهدى ولا يخلت امر معاشه بعد الرجوع من الحج بذلك، حصلت له الاستطاعة و كان الواجب عليه الحج لنفسه وحيث لم يأت به وجبت عليه حجة الاسلام ولو متسكعا.

۳۹ - س - بنده که یکی از دبیران آموزش و پرورش تهران هستم در سال گذشته در اثر اضافه کاری که يك جا دریافت نمودم پولم به اندازه سفر حج رسید و من تصمیم به ثبت نام گرفتم و تمام مدارك را حاضر کردم ولی در موقع ثبت نام گفتند باید حتما برگ خاتمه خدمت داشته باشی و چون من در آن موقع، خدمت سربازی را در وزارت آموزش و پرورش و محل کارم میگذراندم از ثبت نام من جلوگیری به عمل آمد حال در خرداد ماه امسال - ۱۳۵۵ - سربازی من تمام میشود در این صورت آیا در سال گذشته واجب الحج بوده ام یا نه در صورتی که در آن موقع، تازه متأهل شده بودم و با پدرم زندگی میکردم و خانه جداگانه نداشتم و بعد از رد شدن از سفر، پول را صرف خریدن ماشین که یکی از ضروریات زندگی من در آن موقع و در حال حاضر بود نمودم؟

ج - در فرض مرقوم، اگر مانعی که برای شما پیش آمده در سال گذشته متمکن از رفع آن مانع نبوده اید تمکن از سفر حج نداشته اید و فعلا هم که استطاعت مالی ندارید حج بر شما واجب نیست و در آینده انشاء الله تعالی هر وقت مستطیع شدید مشرف شوید.

(نیابت)

- ۴۰ - س - بر نائب واجب است که حج نیابی را خودش انجام دهد و یا متواند دیگری را اجیر کند که حج را انجام دهد.
- ج - جایز نیست که نائب، دیگری را اجیر کند مگر با اذن مستأجر.
- ۴۱ - س - اگر کسی چند سال قبل، نیابت حج میتی را تعهد کرده و الان خود مستطیع شده کدام يك از اینها را مقدم بدارد.
- ج - در فرض مسألة، واجب است برای خودش حج برود.
- ۴۲ - س - اگر کسی چند سال قبل، نیابت حج میتی را به مبلغی قبول کرده و الان مخارج حج، دو برابر شده فعلا که اجیر مسخواهد حج را بجا بیاورد میتواند از ورثه میت بقیه مخارج را مطالبه کند یا نه.
- ج - اگر نیابتی را که قبول کرده و اجیر شده مقید به سال اول بوده و از بجا آوردن حج، مانع داشته اجاره، باطل شده و فعلا بر ورثه است که برای مورث به مقداری که وصیت کرده حج میقاتی یا از هر جا بشود حج، استیجار کنند و اگر بدون عذر و مانع، تأخیر انداخته قیمت سال اول را که او باعث فوت حج در آن سال شده ضامن است و اگر بنحو مطلق، اجیر شده باشد به ذمه اجیر است که بعد از رفع مانع، به هر قیمت که باشد حج را بجا آورد و به ورثه، مربوط نیست.

۴۳ - س - شخصی وصیت به حج نموده با این که در زمان حیات، حش را وسیله دیگری انجام داده در این صورت آیا بر وصی واجب است برای او مجددا حج، استیجار نماید یا نه؟

ج - اگر وصیت را بعد از انجام حج کرده باید حج برای او استیجار شود و اگر بعد از وصیت، حج را انجام داده وجوب استیجار آن بر وصی، معلوم نیست.

۴۴ - س - شخصی روز عید قربان با افراد گروه خود اختلاف پیدا کرده و از روی عصبانیت، عمدا هیچ يك از اعمال منی و مکه را بجا نیاورده در موقع مراجعت به وطن خود به یکی از دوستانش در مکه مگوید تو هر کاری متوانی برای من انجام بده آیا نیابت رفیقش کفایت میکند و یا این که چون عمدا ترك کرده کفایت نمکند و در صورت عدم کفایت حالا برای خروج از احرام آیا باید خودش عمره مفرده بجا آورد یا نیابت هم کافی است؟

ج - در فرض سؤال که شخصا قدرت داشته بقیه اعمال را خودش انجام دهد نیابت، کافی نیست و با ترك طواف عمدا حج او فاسد و احکام احرام او باقی است مگر آن که عمره مفرده بجا آورد و محل شود و در ذیحجه سال بعد ضمن احرام برای حج قضای اعمال باقیه را نیز بجا آورد و برای افساد حج هم کفاره بدنه لازم است.

۴۵ - س - شخصی مستطیع است ولی هنوز حج خود را بجا نیاورده و جهی از ورثه میتی قبول میکند که در همان سال به مکه مرود و لکن آن سال حج نیابتی را انجام نمدهد بلکه برای خودش مرود و تصمیم قطعی دارد سال آینده برای متوفی برود این عمل جایز است یا نه؟

ج - اجاره برای خصوص سال اول که خود شخص، مستطیع است باطل است و مال الاجاره را مالك نمشود و پول نزد او غصب میباشد و

واجب است رد کند ولی حج خود او که سال اول مشرف میشود صحیح است و سال بعد اگر طرف، مایل بود که این شخص مشرف شود باید تجدید اجاره نمایند و اگر بدون اطلاع برود مال الاجاره، طلب ندارد.

۴۶ - س - زنی است واجب الحج ولی قدرت مسافرت خانه خدا را ندارد و برادرش عازم خانه خدا است و پسر برادرش هم برای کمک پدر عازم و نیابت این زن را که عمه اش میباشد قبول میکند ولی سفر اول او است آیا این حج قبول است یا نه؟

ج - در فرض مسأله اگر عمه مأیوس از رفتن به حج باشد و نائب هم مستطیع و واجب الحج نبوده یعنی نه خودش مال داشته به مقدار استطاعت و نه پدر به او گفته باشد که همراه من بیا برویم حج و خرج تو را منمدهم نیابت مذکور صحیح و حج او مقبول است انشاء الله و اگر مستطیع بوده یا واجب الحج به نحوی که ذکر شد صحت حج، به نظر حقیر مشکل است و چنانچه حج را به نیابت عمه بجا آورد باید هم برای عمه ثانیاً نائب بگیرند و هم برای خودش حج مشرف شود.

۴۷ - س - شخصی که در طواف حج یا عمره مفرده یا عمره تمتع نایب شده آیا بعد از اداء مناسک خود، آن را بجا آورد یا مخیر است در تقدیم و تأخیر طواف نیابتی؟

ج - در فرض سؤال احوط آنست که بعد از فراغ از اداء مناسک خود، طواف نیابتی را قبل از تقصیر و خروج از احرام، انجام دهد.

۴۸ - س - آیا جایز است برای نایب در طواف عمره تمتع یا حج که طواف را در غیر موسم بجا آورد یا نه.

ج - طواف عمره تمتع و طواف حج بعنوان نیابت از غیر، واجب است در موسم حج انجام بگیرد یعنی طواف عمره تمتع را در اشهر حج و

طواف حج را در ذیحجه روز عید و بعد از آن باید بجا آورد مگر این که منوب عنه طواف را فراموش کرده باشد و بعد از گذشتن موسم، متذکر شود که در این صورت خود او و در فرض عدم تمکن، نایب او میتواند طواف را در غیر اشهر حج بجا آورد.

۴۹ - س - شخصی بعد از سعی و تقصیر چون قرائتش درست نبوده برای نماز طواف، نایب گرفت آیا این نماز صحیح است یا نه و به حج او ضرر میزند یا نه؟

ج - نایب باید نماز را بعد از طواف بخواند و در فرض مسأله که بعد از تقصیر، بجا آورده خلاف احتیاط است ولی مضر حج نیست.

۵۰ - س - کسی که حج تمتع بجا مآورد اگر پس از احرام و بعد از وارد شدن به حرم فوت شود کفایت از سایر اعمال حج منماید یا باید برای او نایب گرفته شود.

ج - کفایت میکند و گرفتن نایب لازم نیست خواه حج خودش باشد یا نایب از غیر باشد.

۵۱ - س - شخصی چند سال قبل مستطیع بوده و حج نرفته و نزد چند نفر ظاهر الصلاح اقرار نبوده که قدرت بدنی ندارد که به حج مشرف شود و نا امید هستم که بعدا بتوانم حج نمایم لذا شخصی را اجیر منماید که از طرف او حج کند و مبلغی تعیین میکند و صیغه اجاره بین آنها جاری میشود و اجیر تمام مبلغ را در تصرف میگیرد و مخارجی که مقدمه گذرنامه و غیره است منماید بعد از چند روز دیگر زیدی به او میگوید برو ادعا کن که خودم حج مبروم در صورتی که از نقاهت بدنی که داشته در سال گذشته نتوانسته به حج مشرف شود آیا این صیغه، فسخ میشود یا خیر و تکلیف نایب در باره مخارجی که نموده چیست؟

ج - در فرض سؤال اگر برای حجة الاسلام اجیر شده و بعد معلوم

شود که منوب عنه متمکن شده اجاره باطل است و مقداری که اجیر به امر موجر خرج کرده ضامن نیست و اگر برای مطلق حج، اجیر شده اعم از حجة الاسلام و غیره و اختیار فسخ برای موجر قرار نداده باشند اجاره لازم است و منوب عنه نمیتواند فسخ کند و اجیر باید عمل را انجام دهد.

۵۲ - س - شخصی را جهت اعمال حج اجیر میکنند مقداری از مقدمات را انجام مدهد بعد از طریق دوائر دولتی ممنوع السفر میشود و بجای او دیگری را مفرستند آیا این شخص در ازاء آن مقدار از مقدمات که انجام داده استحقاق اجرتی دارد یا نه و آیا حق دارند دیگری را بفرستند یا نه؟
ج - در فرض سؤال که اجیر ممنوع السفر شده اجیر کنندگان حق دارند که شخص دیگری را اجیر کنند و راجع به استحقاق اجرت، اگر او را برای خصوص اعمال حج در همان سال که ممنوع السفر شده اجیر کرده اند استحقاق اجرت ندارد مگر این که مقدمات را به امر موجر بجا آورده باشد که چون عمل مسلم، محترم است اجره المثل عمل خود را استحقاق دارد و اگر او را اجیر کرده اند برای حج و مقدمات، مال الاجاره تقسیط میشود و به مقداری که مقابل مقدمات واقع شده حق دارد.

۵۳ - س - آیا نذر احرام قبل از میقات برای نایب هم جایز است یا نه
ج - بلی جایز است.

۵۴ - س - شخصی فوت کرده و دو نفر وارث دارد یکی برادر و دیگر همسر و در وصیت نامه برای خود حج بلدی ذکر کرده و قید نموده که مثلاً زید برای من حج انجام بدهد ولی زن متوفی بدون اطلاع وصی دیگری را جهت انجام حج در نظر گرفته اعزام نماید حالا آن شخص را که همسر متوفی معین کرده وصی قبول ندارد و مگویید باید طبق وصیت، عمل نمایم و باید

زید حج را بجا آورد آیا آن شخص که از طرف زن پول را گرفته مشغول الذمه است یا نه؟

ج - در فرض سؤال اگر نایب، حج را صحیح انجام داده باشد ذمه منوب عنه بری میشود و لکن با علم به این که زن متوفی شرعا مجاز در استیجار واداء اجرت از ترکه منوب عنه نیست حق گرفتن اجرت ندارد، بلی اگر جاهل بوده حق مطالبه اجرة المثل عمل را از شخص آن زن دارد و اگر زن از مال خودش پول داده که نایب حج بجا آورد حق مطالبه از نایب ندارد و حق پرداخت از مال متوفی هم ندارد و حج نایب صحیح است.

۵۵ - س - شخصی که قرائت و یا اذکار واجبه نمازش صحیح نیست آیا جایز است که نیابت حج را قبول نماید و بعد از این که خودش نماز طواف را خواند دیگری را نیز برای نماز، نایب کند یا نه و بر فرض عدم جواز چون جاهل به مسأله بوده چنین کاری کرده تکلیفش چیست؟

ج - استیجار چنین شخصی خلاف احتیاط است و در فرض بعد هم احوط این است که از ماجر استرضا کند و یا وجه را مسترد دارد.

۵۶ - س - کسی را میخواهم به نیابت برای زیارت بیت الله الحرام بفرستم شرائط نیابت چیست و پولی که به نیابت حج داده میشود خمس دارد یا نه؟

ج - نایب باید مسلمان و عاقل و مسأله دان باشد و مستطیع هم نباشد که حج بر او واجب باشد و مصارف حج نیابتی مثل حج خود شخص جزء مؤنه است اگر از سرمایه خمس داده یا ربح همان سال باشد خمس ندارد.

۵۷ - س - اگر نایب اجیر شود برای حج و در ضمن عقد با او شرط کنند که سال معین و یا از طریق معین حج را بجا آورده و نایب تخلف کند و در سال دیگر و یا از طریق دیگر برود آیا حج او صحیح است و ذمه منوب عنه از

حج فارغ مشود یا خیر و تمام اجرت را استحقاق دارد یا نه؟
ج - در فرض سؤال که اجاره، بر حج مخصوص واقع شده و نائب تخلف نموده ذمه منوب عنه فارغ مشود و لکن اجیر، مستحق اجرت نیست.

۵۸ - س - شخصی ملکی را جهت استیجار حج، معین کرده و در موقع فروش ملک، قیمت آن، زائد بر مال الاجاره نیابت حج است در این صورت باید تمام آن را تسلیم نائب بنمایند یا آن که زائد آن را تسلیم ورثه نمایند.

ج - در فرض سؤال در صورتی که آنچه زائد بر مال الاجاره حج میقاتی است بیشتر از ثلث نباشد تمام آن را بدهند به نائب مگر آن که معلوم باشد که غرض او استیجار اصل حج است و خصوصیت استیجار آن به تمام قیمت ملک مذکور، در نظر موصی نبوده است.

۵۹ - س - بر نائب، واجب است که بر طبق فتوای مرجع تقلید منوب عنه اعمال حج را انجام دهد یا مطابق وظیفه خودش از تقلید یا اجتهاد، عمل نماید؟

ج - اجیر باید مطابق وظیفه خودش عمل نماید بلی اگر با او شرط کنند که علاوه بر واجبات و شرایط صحت به نظر اجیر بعضی از امور لازمه به نظر منوب عنه را نیز بجا آورد یا بعض منافیات به نظر او را ترك کند باید به شرط عمل نماید.

۶۰ - س - شخصی از طرف دیگری برای انجام حج به مبلغ کمی نائب شد سپس خدمتگزاری کاروانی را به عهده گرفته تا بتواند ما یحتاج خود را در سفر تأمین کند و ضرورت هم بود آیا این حج، از منوب عنه محسوب میشود و یا این که چون قبول خدمت از دیگری نموده شخصا بر او حج واجب شده و نیابت بی مورد است.

ج - کسی که بواسطه قبول خدمت رفتن به مکه بر او واجب شود و پول

قربانی و لباس احرام داشته باشد مستطیع است و باید حجة الاسلام به جا آورد و اگر اجیر برای نیابت شده باشد و اجیر شدن برای خدمت بنفسه منافی با اجاره قبلی باشد اجاره دوم باطل است و باید حج نیابتی را بجا آورد.

۶۱ - س - کسی که محرماً وارد حرم میشود و فوت منماید حج او بنا بر مشهور صحیح و بری الذمه شده آیا بعد از عمره تمتع و قبل از احرام حج هم اگر فوت کرد بری الذمه است و یا باید برای بقیه اعمال او نائب بگیرند و اگر نائب، لازم باشد و شخص شیعه یافت نشود چه تکلیفی بر این امر هست؟

ج - بلی بری الذمه میشود و گرفتن نائب، لازم نیست.

۶۲ - س - زنی مستطیعه و از شوهرش نیز مبلغی طلبکار بوده و در موقع فوت به شوهرش گفته که در مقابل این طلب، حج مرا باید انجام بدهی بعد از فوت زن، شوهر نه حج را انجام داده و نه طلب او را داده است. اکنون اگر ورثه با هم توافق نکنند و نسبت به حج متوفاة عملی انجام ندهند و اموال را بین خود تقسیم کنند نسبت به اصل حج تکلیف چیست؟

ج - در فرض سؤال واجب است بر شوهر، حج مورد وصیت را بجا آورد و ورثه میتوانند از او مطالبه کنند یا عمل به وصیت کند و یا دین را اداء نماید و اگر ورثه حج میقاتی برای متوفاة بجا آورند ذمه میت بری میشود و کافی است در جواز تصرف در بقیه ترکه ولی تا حج اداء نشود تصرف ورثه در ترکه او جایز نیست بلی اگر سهم يك نفر از آنها به تنهایی وافی به حج میقاتی نیز نباشد و ورثه نیز حاضر نیستند پول حج را تکمیل نمایند تصرف او در سهم خود مانعی ندارد.

۶۳ - س - در حج نیابتی و عمره مفرده نیابتی طواف نساء و نماز

آن را باید نایب از طرف خود انجام دهد یا از طرف منوب عنه؟

ج - باید به قصد منوب عنه انجام دهد.

۶۴ - س - زن‌ها هم میتوانند اجیر شوند که جهت غیر، حج انجام بدهند یا نه؟

ج - بلی میتوانند.

۶۵ - س - شخصی به مکه مشرف شده پس از فراغت از اعمال حج خود

متواند به نیابت از اشخاصی که معذور از طواف هستند و یا قادر نیستند طواف حج و طواف نساء و همچنین سعی بین صفا و مروه را بجا بیاورند این اعمال را انجام بدهد یا نه؟

ج - مانعی ندارد.

۶۶ - س - شخصی وصیت حج بلدی نموده و لکن تعیین بلد را نکرده و

منصرف به شهری بخصوص نیست و قرینه هم بر تعیین بلد نیست مثلاً اگر وطن این شخص خراسان بوده و مدتی در آنجا زندگانی کرده بعد در تهران ساکن شده و بعد هم آمده کاشان تعویض شده و وصیت به حج بلدی کرده و بعد به قم آمده جهت زیارت و فوت کرده در این صورت از کدامیک از شهرهای یاد شده باید برای او حج، استیجار نمود؟

ج - ظاهراً مراد از بلدی که موصی وصیت منماید بلدی است که محل سکونت فعلی او است بناء علی هذا اگر از توطن در خراسان، اعراض نموده باید از تهران استیجار نمود و الا صاحب دو وطن است و از هر کدام استیجار شود کافی است.

۶۷ - س - آیا ولی در حالی که محرم است قبل از انجام اعمال خود

متواند نیابتاً از طرف طفل اعمال او را انجام دهد یا نه؟

ج - لازم است اول طواف و نماز آن سعی خود را بجا آورد و

احتیاطاً قبل از تقصیر نیابتاً اعمال طفل را بجا آورد.

۶۸ - س - شخصی به حد تکلیف رسیده و مستطیع شده ولی بعد از استطاعت مبتلی به جنون و مدت جنونش طولانی شده و معالجه هم فایده نمکند و استطاعت او هم باقی است آیا ولی شرعی او که از جانب حاکم شرع، معین شده میتواند کسی را به نیابت از به حج بفرستد یا نه؟
ج - احوط، ترك استنباه است در حال جنون بلی اگر به همین حال از دنیا برود بعد از موت او واجب است از ترکه او برایش حج، استیجار نمایند.

۶۹ - س - آیا جایز است شخص، حج مستحبی یا عمره مفرده مستحبی از چند نفر بجا آورد یعنی قصد نیابت از چند نفر بنماید یا نه؟
ج - در صورت تبرع مانع ندارد و لیکن در استیجاری، تابع قرارداد با مستأجرین است.

۷۰ - س - اگر کسی در موقع عمل حج و عمره ناچار است سر خود را بپوشاند یا زیر سایه قرار بگیرد و نمیتواند در آفتاب باشد در این صورت چنین شخصی میتواند از دیگری نیابت کند یا نه؟
ج - در فرض سؤال که نایب، معذور در انجام بعضی محرمات احرام است نیابت و استیجار او مانع ندارد و کفاره آن بر عهده خود نایب است.

۷۱ - س - شخصی برای انجام حجة الاسلام اجیر شده و تا سوریه رفته و موفق به انجام عمل نشده و به کشور خود مراجعت کرده آیا میتواند بابت مخارجی که در این سفر نموده وجهی از منوب عنه مطالبه کند یا نه؟
ج - بر حسب ظاهر حال که اجرت را مقابل رفتن و برگشتن و عمل حج قرار مدهند اجیر از اجرة المسمی به اندازه ای که از راه، پیموده مستحق

است هر چند عمل برای منوب عنه فایده نداشته باشد.

۷۲ - س - کسی که قرائت نماز او و هم چنین اعراب تلبیه او صحیح نیست میتواند به نیابت دیگری حج بجا آورد یا نه و بر فرض عدم جواز میتواند اجیر شود و لکن شرط کند برای نماز و تلبیه کسی را اجیر نماید، یا این که تحت نظر معلم، تلبیه بگوید یا نه؟

ج - در فرض سؤال اگر با تلقین معلم بتواند صحیح بخواند نیابت او جائز است و در غیر این صورت محل اشکال است.

۷۳ - س - زنی از دنیا رفته و به شوهرش وصیت کرده که برای او حج، استیجار نمایند ولی قید بلدی و یا میقاتی نکرده و شوهرش قبول وصیت او نموده لکن مسامحه کرده و جهت همسرش حج استیجار ننموده و اموال هم از بین رفته و شوهر آن زن که وصی او بوده فوت کرده است و قبل از فوت به يك نفر وصیت نموده که حج همسرش در گردن من مانده ادا کنید و آن شوهر متوفی دارای صغار است اگر خواسته باشد حج بلدی آن زن را از مال او بردارند صغار به زحمت مافتند آیا اجازه مفرمائید که حج میقاتی جهت آن زن بدهند یا نه؟

ج - در فرض مسأله که وصیت به حج شده چون منصرف به بلدی است واجب است بر وصی حج بلدی استیجار نماید و اگر مال را تلف کرده ضامن حج بلدی است و فعلا باید از مالش حج استیجار شود هر چند صغیر داشته باشد.

۷۴ - س - شخصی در زمان حیاتش اهل نماز و روزه بوده و حج هم بجا آورده با این حال، وصیت کرده که برای او حج استیجار نمایند فعلا فوت کرده و ورثه نمودند حجی که وصیت نموده برای این است که حجة الاسلام خود را باطل دانسته یا حج احتمالی و احتیاط است.

ج - ظاهر آنست که حج احتیاطی است مگر قرینه باشد که مستحبی و یا واجبی است و در هر صورت باید بر طبق وصیت، عمل شود.

۷۵ - س - شخصی فوت نموده حج و قضاء نماز و روزه به ذمه دارد و وصیت کرده که از ثلث مالش حج و قضاء نماز و روزه استیجار شود در صورت عدم وفاء ثلث آیا همه در عرض هم هستند و یا مخارج حج را از اصل مال و اجرت نماز و روزه را از ثلث بردارند؟

ج - در صورت عدم وفاء ثلث، حج میقاتی از اصل برداشته میشود و اجرت نماز و روزه و تفاوت بین بلدی و میقاتی از ثلث داده میشود و در صورت عدم وفاء، ثلث به نماز و روزه و تفاوت بین بلدی و میقاتی نماز و روزه، مقدم بر تفاوت بین بلدی و میقاتی است و ورثه کبار در صورت رضایت از مال خود حج بلدی استیجار نمایند و با عدم رضایت و عدم کفایت ثلث زائد بر میقات واجب نیست.

۷۶ - س - اگر کسی وصیت به حج کند و تعیین بلدی و یا میقاتی بودن آن را نکند تکلیف چیست؟

ج - ظاهر وصیت حج بلدی است.

۷۷ - س - کسی که استطاعت حج را داشته و پیش از آن که به مکه برود از دنیا رفته آیا میشود از میقات نائب برای او بگیرند یا باید از بلد نائب گرفت و آیا فرقی در وصیت کردن و نکردن متوفی و کم بودن و زیاد بودن مال او برای گرفتن نائب هست یا نه؟

ج - اگر وصیت نکرده استیجار حج میقاتی، کافی است و اگر وصیت کرده و مقید به میقاتی نبوده حج بلدی استیجار نمایند مگر آن که مازاد بر استیجار میقاتی بیش از ثلث باشد که در این صورت محتاج به امضا ورثه است و اگر ورثه امضا نکردند باید ثلث را صرف در استیجار حج از ما قبل میقات به هر مقدار که ممکن است بنمایند.

۷۸ - س - کسی که به قصد حج مستحبی، عمره تمتعی برای خود بجا آورده آنگاه در مکه اجیر شده و مجدداً به میقات ادنی الحل برگشته و سپس عمره و حج تمتعی به نیابت از شخص متوفی بجا آورده است تکلیف او چیست؟
ج - اجاره، باطل و حج او نیز مجزی از حج منوب عنه نیست بنا بر احتیاط واجب

۷۹ - س - شخص مستطیع که حج بر او مستقر شده فوت نموده و وصیت کرده که شخص معینی که امسال اجیر دیگری است سال بعد از طرف او نیابتاً به حج برود و حال آن که ممکن است امسال شخص دیگری از او نیابت نماید و نیز محتمل است سال آینده موانعی ایجاد شود که نتوان استیجار کرد در این صورت مطابق وصیت باید شخص معین، نایب شود و یا امسال به دیگری رجوع نمایند.

ج - ظاهر این است که عمل به این وصیت، مشروع نیست و واجب است با تمکن فوراً نایب بگیرند.

۸۰ - س - شخصی وصیت نموده از ما ترك او بعد الموت، حج بلدی برایش استیجار شود فعلاً از دنیا رفته و ما ترك او بواسطه تنزل قیمت، وافی به حج بلدی نیست و امید به ترقی قیمت هم نیست در این صورت حج میقاتی جهت او استیجار شود کافی است یا نه.

ج - با فرض این که آنچه معین شده وافی نیست از هر جا مرسد استیجار شود مثلاً اگر ممکن است از عتبات استیجار شود و اگر ممکن نشود میقاتی استیجار کنند.

۸۱ - س - شخصی از ایران حرکت میکند که برای خود یا به نیابت از دیگری حجة الاسلام بجا آورد حال میخواهد که قبل از حج برای خود یا دیگری عمره مفرده بجا آورده و بعد برگردد به مدینه و احرام حج

ببندد بفرمائید که این عمل، جائز است یا نه و اگر چنین کرد حج از ذمه خود او و یا از ذمه منوب عنه ساقط میشود یا نه؟

ج - کسی که حج واجب خود را بجا نیاورده جائز نیست در ایام حج، عمره مفرده بجا آورد و هم چنین کسی که نائب حج بلدی است در فرض سؤال، جائز نیست عمره مفرده را قبل از اعمال حج بجا آورد و در صورتی که قبل از حج بجا آورد عمره مفرده او باطل است و لکن حج صحیح است و از ذمه او یا منوب عنه ساقط میشود بلی اگر نائب حج بلدی بوده استحقاق اجرت ندارد.

۸۲ - س - کسی که برای حج تمتع استحبابی به مکه رفته و عمره تمتع را انجام داده و از روی جهل به مسألة برای حج تمتع میقاتی در مکه اجیر شده و به میقات رفته و برای عمره تمتع محرم شده و به مکه آمده و اعمال عمره را انجام داده سپس مسألة را فهمیده، معلوم است که حج میقاتی صحیح نیست، بفرمائید نسبت به اعمال خود چه وظیفه‌ای دارد؟

ج - احرام او برای عمره حج میقاتی درست نبوده و باید بقیه اعمال خود را بجا آورد یعنی در مکه برای حج محرم شود و به عرفات رود و مناسک را انجام دهد و حج تمتعش صحیح است.

۸۳ - س - آیا انجام عمره به نیت چند نفر جائز است.

ج - در صورت تبرع مانعی ندارد و در استیجاری تابع قرار داد است.

(میقات)

- ۸۴ - س - شخصی در غیر اشهر حج با احرام عمره مفرده، وارد مکه شده و اعمال عمره مفرده را بجا آورد و در مکه ماند تا ایام حج آیا برای احرام عمره تمتع میتواند از تنعیم، محرم شود یا باید به یکی از مواقیت برود.
- ج - باید به یکی از مواقیت پنجگانه برود و از آنجا محرم شود.
- ۸۵ - س - کسی که برای عمره مفرده، عازم مکه است آیا جائز است که از جده - با نذر یا بدون نذر - احرام ببندد و بر فرض جواز آیا جایز است از حدیبیه و یا ادنی الحل حرام ببندد صور مسألة را بیان فرمائید؟
- ج - عبور از میقات یا محاذی آن برای قاصد مکه، بدون احرام، جایز نیست هر چند بخواهد عمره مفرده بجا آورد و لکن اگر معصیت نمود و از ادنی الحل که میقات عمره مفرده است محرم شد عمره او صحیح است و کسی که عازم عمره مفرده است جایز است قبل از رسیدن به ادنی الحل، نذر کند و محرم شود خواه در جده باشد و یا قبل از آن و هم چنین است اگر عابر، قاصد مکه نبوده و بعد از عبور از میقات یا محاذی آن قصد نماید به مکه مشرف شود جایز است با نذر از جده مثلاً برای عمره مفرده محرم شود و اما اعمال حج واجب در مناسک مذکور است.
- ۸۶ - س - آیا برای کسی که عمره مفرده، انجام داده جایز است قبل از

يك ماه، همه روزه از حدود میقاتگاه خارج گردد و بدون احرام وارد مکه شود
ج - بلی جایز است.

۸۷ - س - اگر کسی در مکه، زندانی شد و موقعی آزاد گشت که نمیتواند
به میقات برود از کجا باید محرم شود؟

ج - فعلا وظیفه این شخص بنابر احتیاط این است که از هر جائی که
نزدیکترین نقطه به میقات است و ممکن باشد احرام عمره تمتع ببندد محرم
گردد و حج را تمام کند و پس از مراجعت اگر سال اول استطاعت او بوده و
استطاعتش تا سال بعد باقی نباشد حج مزبور، کافی است و چیزی بر او
نیست و اگر تا سال بعد، استطاعتش باقی باشد یا قبلا حج بر او مستقر شده
بوده مجددا حج تمتع را بنابر احتیاط لازم بجا آورد.

۸۸ - س - اگر کسی نذر احرام پیش از میقات کرده باشد و پیش از
میقات، محرم شود و بعد از ورود به جده وسائل حرکت او به مدینه فراهم
شود آیا میتواند محل شود و به مدینه برود و بعد از آن از میقات دیگر محرم
شده و وارد مکه شود؟

ج - انصراف از نیت احرام، سبب بیرون آمدن از احرام نمیشود
و با آن که احرام بسته تجدد احرام، بنحو جزم، مشروع نمیشود بلی
رجاء بخواند در مسجد شجره تجدید نیت کند مانعی ندارد.
(نیت احرام)

۸۹ - س - معنی نية الاحرام هو توطین النفس علی ترك المحرمات
فعليه ان الشخص الذی یحرم من بلده قبل المیقات بالنذر وهو یعلم انه

يسافر بالطائرة (تحت الظل) فهل ينعقد نذره في هذه الصورة ويصح احرامه ام لا؟

ج - الظاهر ان نية الاحرام لا يعتبر فيها العزم على ترك المحرمات وتوطين النفس عليه وهو لا ينافي العلم بارتكاب بعضها ولو مختارا فعلى هذا ينعقد النذر ويصح الاحرام

۹۰ - س - شخصی برای حج تمتع، مشرف شد در موقع احرام نمدانست باید برای عمره محرم شود لذا نیت کرد که احرام برای حج مبندم و اعمال را طبق دستور عمره انجام داد و تقصیر کرد و محل شد بعد گفت شاید عمره من صحیح نباشد به علت این که در وقع احرام عمره، نیت حج کردم و دوباره در مسجد الحرام محرم شد و نیت عمره کرد و دوباره عمره تمتع بجا آورد و بعد حج تمتع انجام داد در این صورت آیا عمره اول چون نیت حج کرده چه صورت دارد و اگر عمره اول باطل است عمره دوم صحیح است یا نه چون به میقات نرفته و از مکه خارج نشده و مدانست که وقت بیرون رفتن را ندارد و امکان داشت که گم هم بشود.

ج - در فرض سؤال اگر به نیت حج تمتع محرم شده عمره اول او صحیح است.

۹۱ - س - کسی يك مرتبه به حج مشرف شده ولی مگوید دلچسبم نیست میخواهد دو مرتبه حج نماید آیا نیت احتیاط کند یا ما فی الذمه؟
ج - قصد ما فی الذمه نماید.

(تلبیه)

۹۲ - س - حاج در حج تمتع قبل از وقوف به عرفات فهمید که تلبیه او

چه در عمره تمتع و چه در حج، صحیح نبوده اکنون وظیفه او چیست؟

ج - در فرض سؤال که از جهت نسیان یا جهل بوده اگر قبل از اعمال عمره، متوجه شود چنانچه ممکن است به میقات برگردد و با تلبیه صحیح محرم شود و اگر ممکن نیست هر مقدار میتواند به طرف میقات برگردد و محرم شود و اگر آن هم ممکن نیست در همانجا که مفهمد محرم شود و عمره او صحیح است و هم چنین اگر بعد از اعمال عمره بفهمد عمره او صحیح است و اگر در عرفات بفهمد و برگشتن، ممکن باشد برگردد به مکه و ثانیاً محرم شود و اگر ممکن نیست هر قدر میتواند به طرف مکه برگردد و محرم شود و اگر آن نیز ممکن نیست در همان محل محرم شود و حج او صحیح است.

۹۳ - س - هر گاه کسی در موقع بستن حوله احرامی نیت عمره تمتع نمود و حوله را بست بعد دعای مستحبی خواند آنگاه متوجه شد که لبیک نگفته بی درنگ لبیک گفت چه صورت دارد؟

ج - مانعی ندارد احرام صحیح است.

۹۴ - س - شخصی خیال کرده که تلبیه، مختص به عمره است برای احرام حج، تلبیه نگفته و بدون تلبیه محرم شده و به عرفات رفته و اعمال را تا آخر انجام داده بعدا فهمیده که باید در احرام حج نیز تلبیه بگوید تکلیف او چیست؟

ج - در فرض سؤال اگر بعد از تمام اعمال فهمیده که تلبیه نگفته حج او صحیح است.

۹۵ - س - کسانی که محرم به احرام عمره تمتع میشوند و بعد وظیفه آنها حج افراد میشود آیا باید ثانیاً به نیت حج افراد تلبیه بگویند و محرم شوند یا خود به خود عمره مبدل به حج افراد میشود و تلبیه و احرام مجدد لازم نیست.

ج - ثانياً تلبیه و احرام، لازم نیست بلکه با همان احرام و تلبیه‌ای که برای عمره تمتع گفته با قصد حج افراد، به عرفات سرود.
۹۶ - س - بعد از محرم شدن و گفتن تلبیه متواند، بعنوان احتیاط ثانياً تلبیه بگوید و محرم شود یا خیر و آیا تکرار تلبیه مضر به حج او هست یا نه؟

ج - اگر احتمال عدم صحت تلبیه و احرام اول را مدهد رجاء و احتیاطاً مانعی ندارد.

(احرام)

۹۷ - س - کسی که در مکه است اگر برای انجام کاری به جده رفت آیا موقع برگشتن باید محرم گردد و با احرام، داخل حرم شود یا نه و اگر احرام لازم است به چه نیت باید محرم شود و پس از دخول مکه چکار باید بکند.

ج - شخص مذکور اگر معتمر به عمره تمتع بوده تا حج را بجا نیاورد حرام است از مکه بیرون برود مگر حاجت پیدا کند و بیرون رفتن موجب فوت حج نشود که در این صورت باید محرم به احرام حج شود و از مکه بیرون رود و بعد از مراجعت به همان احرام اعمال حج را بجا آورد بلی اگر در خارج کاری داشته باشد و رفتن به آنجا با احرام برای او حرج باشد جایز است بدون احرام، خارج شود و در هر حال اگر جهلاً یا عصباناً بدون احرام بیرون رفت چنانچه مراجعتش در همان ماهی باشد که عمره اولی را بجا آورده همان عمره اولی کافی است و جایز نیست دوباره محرم شود به احرام

عمره و اگر از عمره اولی سی روز گذشته باشد باید در میقات محرم به احرام تمتع شود و بعد از وارد شدن به مکه عمره تمتع را انجام دهد و عمره اولی مفرده مشود و بعد محرم به احرام حج گردد و اگر فاصله کمتر از سی روز باشد و در غیر آن ماهی که عمره اولی را بجا آورده وارد شود به احتیاط واجب در میقات محرم به احرام عمره تمتع شود و بعد از انجام اعمال عمره محرم به احرام حج شود و کسی که بعد از عمره تمتع بدون احرام از مکه خارج شده و پس از گذشتن يك ماه یا بیشتر عصیان یا جهل یا نسیاناً بدون احرام وارد مکه شده همان عمره اولی که انجام داده عمره تمتع محسوب است و اگر بعد از حج بیرون رفت و خواست مراجعت به مکه نماید اگر در همان ماهی که احرام بسته مراجعت کرد احرام، لازم نیست و اگر از احرام سابق، سی روز گذشته باید محرم شود به احرام عمره مفرده و اگر فاصله کمتر از سی روز باشد و در غیر آن ماهی که احرام سابق را بسته بخواهد مکه برود احتیاط واجب آن است که محرم شود به احرام عمره مفرده و پس از دخول مکه اعمال عمره مفرده را بجا آورد.

۹۸ - س - جوانی پس از احرام و ورود به مکه، مجنون مشود و جنون او ادواری است البته چنین شخصی برای سالهای آینده اگر افاقه پیدا کرد و استطاعت باقی بود حکمش معلوم ولی در همان سال که جنون عارض شده حکم موت را دارد و یا حکم مصدود و محصور را.

ج - در فرض سؤال، شخص مزبور به حال احرام باقی است و اگر بعد از گذشتن ایام حج افاقه پیدا کرد باید به اعمال عمره مفرده محل شود و اگر حج بر او مستقر بوده واجب است بعد از افاقه بجا آورد و در صورت استقرار حج و ادامه جنون تا زمان موت، بر ورثه لازم است از ترکه او

حجش را بجا آورند.

۹۹ - س - محرم شدن از محله شیشه، کافی است یا نه یعنی آیا محله شیشه که نزدیک منی است جزء مکه محسوب است یا نه؟

ج - کسی که میخواهد محرم با حرام حج بشود باید در شهر مکه، محرم گردد و چنانچه بعضی گفته اند محله شیشه داخل شهر است معذلك اگر احراز نشد ترك احتیاط نشود به این که پیش از محله شیشه محرم با حرام حج گردد و کسی که میخواهد محرم با حرام عمره مفرده گردد میتواند از ادنی الحل، مثل تنعیم، محرم شود.

۱۰۰ - س - اگر کسی حج خود را فاسد نماید مفرمائید موظف است همان را به آخر برساند بفرمائید آیا با اتمام حج فاسد، محل میشود یا نه؟

ج - بلی محل میشود مگر آن که مانعی از اتمام پیش آید.

۱۰۱ - س - کسی که با احرام عمره تمتع وارد جده شد و چون وسیله، یافت احرام را به هم زد و به مدینه منوره رفت که در مراجعت از مسجد شجره، محرم شود حکمش چیست؟

ج - شخص مذکور اگر احرام اول او صحیح بوده تا اعمال عمره را تمام نکند از احرام بیرون نمرود اگر چه قصد به هم زدن آن را کرده باشد و باید با همان احرام، عمره را تمام کند و تجدید احرام بعد از برگشتن از مدینه، لازم نیست بلی رجاء بخواهد در مسجد شجره، تجدید احرام کند مانعی ندارد ولی لازم نیست و اگر به گمان این که احرامش به هم خورده مرتکب یکی از محرمات شود حکم آن در مناسك در احکام محرمات احرام گفته شده است.

۱۰۲ - س - مردی که میخواهد محرم شود اگر لباس دوخته را بیرون نیاورد و لباس احرام را روی آن بپوشد به احرامش ضرر میزند یا نه؟

ج - بنابر احتیاط باید لباس را بکند و محرم شود تا قطع به صحت احرام نماید.

۱۰۳ - س - کسی که عمره انجام داده جائز است برای او قبل از يك ماه همه روزه از حدود میقاتگاه خارج شود و بدون احرام وارد مکه گردد یا نه؟

ج - مانعی ندارد بلی بعد از عمره تمتع، خروج از مکه بدون احرام برای حج تمتع جایز نیست لکن اگر نسیانا یا عصیانا خارج شد قبل از يك ماه بودن احرام داخل مکه شود و عمل حج را انجام دهد.

۱۰۴ - س - آیا سایه دیوار ماشینهایی که سقف ندارند روی سر مرد محرم قرار بگیرد اشکال دارد یا نه؟

ج - اگر دیوار ماشین، مورب باشد بطوری که عرفاً صدق کند از بالای سر استظلال شده جایز نیست و اگر از پهلو سایه بر سر محرم بیفتد جواز آن خالی از قوت نیست و لکن احوط ترك است.

۱۰۵ - س - بعضی از مدیران کاروان حج یا بعض کارمندانی که سال های زیاد به حج مشرف میشوند و حج واجب خود را انجام داده اند در بعضی از سالها اگر چه در اشهر حج باشد فقط يك عمره مفرده بجا مآورند و محل میشوند و به منظور سهولت رسیدگی به حجاج برای رفتن به عرفات هم محرم نمیشوند آیا اشکالی دارد یا خیر؟

ج - در فرض سؤال که واجبی در ذمه او نیست بعد از بجا آوردن عمره مفرده جایز است از مکه خارج گردد و تا يك ماه بعد جایز است بدون احرام داخل مکه شود.

۱۰۶ - س - شخصی بعد از اتمام اعمال عمره تمتع و قبل از احرام برای حج تمتع، مریض و بهوش گردیده بطوری که قادر بر رفتن به عرفات و انجام اعمال نبوده البته اگر محرم بود حکم محصور را داشت و لکن در فرض سؤال که محرم نشده تکلیف چیست؟

ج - در فرض مذکور عمره او مفرده شده ولی وجوب طواف نساء در این مورد، معلوم نیست اگر چه احتیاط خوب است و اگر رفتن خودش متعذر است نایب بگیرد که طواف نساء را از طرف او انجام دهد و اگر استطاعت دارد باید در سال آینده حج کند و هم چنین اگر قبلا حج بر او مستقر شده بوده باید حج بجا آورد

۱۰۷ - س - آیا احرام در نیابت برای طواف عمره تمتع و مفرده و حج تمتع لازم است یا نه؟

ج - احرام در نیابت طواف عمره تمتع و مفرده واجب است و در طواف حج لازم نیست.

۱۰۸ - س - بین عمره و حج تمتع میتواند به غار ثور یا کوه حرا برود یا خیر؟
ج - بعد از عمره تمتع، جایز نیست از مکه بیرون رود الا با احرام حج.

۱۰۹ - س - کسی که احرام بسته اگر با پارچه ندوخته از دور کمر تا بالای سینه خود را بپوشاند و پارچه را دور بدن خود - مثل شال کمر - پیچد چه صورت دارد؟

ج - اگر بخواهد پارچه‌ای را مثلا از کمر با پائین ببندد مانعی ندارد ولی روی سینه چیزی نبندد.

۱۱۰ - س - در غیر حال طواف و نماز آن اگر جامه احرام یا بدن محرم نجس شود مثل نجس شدن بدن یا لباس در قربانگاه آیا برای احرام او اشکال دارد یا نه؟

ج - برای احرام او اشکال ندارد و لکن احوط آنست که در صورت امکان، تطهیر یا تبدیل نماید.

۱۱۱ - س - اگر محرم، زیر لباس احرام شالی به گردن بیندازد و شال

گردن را از زیر بغل تا زیر ناف چندین دور پیچد این عمل از جهت شبیه بودن به لباس دوخته موجب فدیة میشود یا نه؟

ج - بستن شال به گردن و سینه به نحوی که ذکر شده جایز نیست و لکن انداختن پارچه غیر دوخته روی شانه نظیر حوله مانعی ندارد و چنانچه بنحو مرقوم در سؤال، شال به گردن و سینه ببندد احتیاط لازم، دادن کفاره است.

۱۱۲ - س - زنها در حال احرام میتوانند جوراب بپوشند یا بایستی روی پای آنها مثل مردان باز باشد؟

ج - اقوی جواز پوشیدن جوراب است برای زن.

۱۱۳ - س - پوشیده شدن روی پا در حال احرام در موقع نشستن یا آمدن جامه احرام روی پا در حال سیر یا در منزل، چه صورت دارد؟
ج - اشکال ندارد.

۱۱۴ - س - کسانی که جهت ذبح قربانی، به مذبح میروند و قهرا لباس احرام و بدنشان آلوده به خون میشود و غالباً تطهیر برایشان میسر نیست تا به مکه برگردند آیا گناهی بر آنان هست یا نه؟

ج - رفتن به مذبح برای قربانی نمودن، حرام نیست و لکن اگر لباس یا بدن محرم نجس شد احوط تطهیر آنست با امکان اگر چه مستلزم رفتن به مکه باشد

۱۱۵ - س - محرم روی لباس دوخته یا پتوی دوخته بنشیند یا بخوابد یا زیر پتوی دوخته یا لحاف بخوابد چه صورت دارد؟

ج - اقوی جواز آنست لکن پتو و لحاف را به خود نپیچد که مثل لباس شود.

۱۱۶ - س - در منزل سر روی بالش نرم گذاشتن که باعث پوشیدن مقداری

از سر مشود چه صورت دارد؟

ج - سر روی بالش گذاردن مانعی ندارد.

۱۱۷ - س - اینجانب عازم حج بیت الله هستم و پایم مصنوعی است با این خصوصیات ۱ - باید پای مصنوعی بسته باشد تا بتوانم راه بروم و آن هم دوخته است ۲ - به خاطر بستن پا باید زیر شلواری و زیر پیراهن بپوشم و آنها نیز دوخته است ۳ - برای این که بهتر بتوانم راه بروم باید کفش معمولی بپوشم و از دم پائی نمیتوانم استفاده نمایم ۴ - بر اثر پای مصنوعی باید جوراب پا کنم بنابر این نظر مبارکتان را مرقوم و مرا راهنمایی فرمائید که محل حاجت است.

ج - ظاهر آن است که برای پوشیدن جنس دوخته يك كفاره بدهید کافی است بنابر این باید برای بستن پا با چیز دوخته و پوشیدن شلوار و پیراهن يك گوسفند كفاره در احرام عمره و يك گوسفند كفاره در احرام حج قربانی نمائید و چون پوشیدن روی پای غیر مصنوعی برای مرد محرم مستقلاً حرام است باید برای این جهت هم يك كفاره در احرام عمره و كفاره دیگری در احرام حج بدهید.

۱۱۸ - س - شخصی از جده محرم گردیده و به مکه مشرف شده و اعمال عمره مفرده و طواف نساء را بجا آورده در صورتی که تمکن از رفتن به یکی از مواقیت داشته و بعد از فراغ از اعمال، امر زناشوئی با زوجه خود انجام داده آیا كفاره دارد یا خیر؟

ج - كفاره ندارد.

۱۱۹ - س - در اثر هجوم جمعیت وقت بوسیدن حجر الاسود ممکن است جامه احرام بعض از حاجیان سر آنها یا سر سایر حجاج را پوشاند اگر تصادفاً این طور شد چه صورت دارد؟

ج - در صورت تصادف، اشکال ندارد.
۱۲۰ - س - اگر طفل محرم یکی از محرمات احرام را که کفاره دارد مرتکب شود آیا کفاره دارد یا خیر و اگر داشته باشد بر خود طفل است که بعد از بلوغ بدهد یا بر ولی او است؟

ج - بر ولی واجب است که طفل را از ارتکاب محرمات باز دارد، و در فرض سؤال کفاره لازم میشود حال چنانچه غیر ممیز باشد و ولی او را محرم کرده باشد و طفل صید نماید کفاره بر ولی واجب میشود و بنا بر احتیاط، سایر کفارات نیز بر عهده ولی است و اگر طفل ممیز باشد احوط آن است که ولی کفاره را از مال خودش بدون این که قصد کند بر او واجب بوده یا بر صبی ادا نماید یعنی قصد کند که کفاره واجب شده را ادا منماید اعم از این که بر خودش واجب شده یا بر صبی ممیز.

۱۲۱ - س - کسی که جهلا یا نسیانا در حال احرام تا مکه شورت را بیرون نیاورده چه صورت دارد؟

ج - احرام، صحیح است و کفاره ندارد باید شورت را فوراً از بدن بیرون کند.

۱۲۲ - س - شخصی که قبل از اشهر حج و یا در اشهر حج محرم به احرام عمره مفرده شده است و وارد مکه گردیده و اعمال را انجام داده اکنون که موقع حج رسیده میخواهد برای حج تمتع به میقات برود و نمگذارند یا خوف دارد او را دستگیر کنند وظیفه اش چیست؟

ج - در فرض سؤال بادنی الحل (میقات عمره مفرده) برود و محرم با حرام عمره تمتع بشود و تمام اعمال حج تمتع را انجام دهد و سال بعدهم احتیاطاً حج تمتع را بجا آورد.

۱۲۳ - س - اگر کسی العیاذ بالله در عمره تمتع لواط و یا با زن جماع کند

عمره‌اش باطل مشود و یا فقط موجب کفاره است؟

ج - اگر در عمره تمتع پیش از سعی، جماع یا لواط کند عمره‌اش باطل مشود و يك شتر کفاره بر او لازم است و واجب است همان عمره باطل را تمام کند و اگر وقت دارد به میقات برود و عمره تمتع را اعاده نماید و اگر وقت اعاده ندارد واجب است حج افراد بجا آورد و بعد عمره مفرده و احوط اعاده حج است در سال آینده و اگر بعد از سعی، جماع یا لواط کرده عمره باطل نمیشود لکن یا شتر کفاره بر او واجب است.

۱۲۴ - س - بعضی از حجاج، در حال احرام در مشعر و منی از پتو و لحاف دوخته جهت ایمنی از سرما استفاده میکنند آیا این عمل جایز است یا نه؟

ج - خوابیدن زیر پتو و لحاف اگر طوری به خود نپیچد که مثل لباس شود اشکالی ندارد ولی در حال جلوس و قیام، لحاف و پتوی دوخته روی خود نیندازد.

۱۲۵ - س - هل يجوز ازالة الزوائد الجلدية التي تخرج فوق الظفر اوفى الشفة عادة ام لا

ج - لا مانع من ازالة الزوائد المذكورة في حال الاحرام الا ان توجب الادماء فان الادماء حرام و موجب للكفارة كما انه لا مانع من ازلتها في غير حال الاحرام ايضا اذا كان او ان انفصالها.

۱۲۶ - س - هل يجوز للمحرم ان يدخن السجارة الفرنجية ذات رائحة ام لا

ج - لا يجوز التدخين به مع صدق الطيب عليه

۱۲۷ - س - اگر جامه احرام را با پول خمس یا زکات نداده خریده باشند احرام در آن صحیح است یا خیر.

ج - اگر به عین آن پول، معامله واقع شده باشد احرام در آن جایز نیست و همچنین اگر جامه احرام خودش متعلق خمس شده باشد محرم شدن در آن جایز نیست و طواف در آن باطل است ولی اگر آن را به پول کلی خریده باشد احرام در آن ضرر ندارد هر چند در مقام پرداخت قیمت، پول خمس یا زکات نداده را بدهد لکن ذمه او به مقدار خمس بری نمیشود و ضامن آن مقدار خمس هم میباشد.

۱۲۸ - س - در حرم بر محل صید کردن حرام است یا نه؟

ج - هر صیدی که بر محرم در حال احرام حرام است بر محل نیز در حرم حرام است.

۱۲۹ - س - بر حسب فتوای حضرت مستطاب عالی جایز است که محرم در منزل زیر سقف و سایه برود یا چتر بر سر بگیرد آیا مراد از منزل، شهر مکه است یا منزلی که در شهر مکه دارد و هم چنین در منی و عرفات؟
ج - مراد از منزل محل نزول است در مقابل حال طی طریق پس در شهر مکه و منی و عرفات و قهوه خانه های بین راه و امثال آن برای محرم بعد از منزل کردن تا قبل از کوچ کردن استظلال مانعی ندارد هر چند در آمد و شد برای حوائج باشد.

۱۳۰ - س - کفاره کشتن ملخ در حال احرام چیست؟

ج - يك كف طعام يا يك دانه خرما است بطور تخيير و اگر هر دو را بدهد بهتر است.

۱۳۱ - س - اگر ملخ را در حال احرام بکشد و بخورد کفاره آن چیست؟

ج - يك گوسفند قربانی بر او واجب میشود.

۱۳۲ - س - اگر ملخ بسیار باشد و همه آنها را بکشد چه بر او لازم میشود؟

ج - احوط آنست که اگر بیشتر از يك ملخ کشته باشد يك گوسفند

قربانی کند و احوط از آن ضمیمه ساختن يك كف طعام و يك دانه خرماسست.
۱۳۳ - س - اگر از جهت زیادی ملخ در بین راه نتواند خود را از کشتن آنها حفظ نماید چه کند؟

ج - در این صورت چیزی بر او نیست.
۱۳۴ - س - آمپول زدن به دیگری با علم به بیرون آمدن خون، در حال احرام، چه صورت دارد و آیا این که نسبت به محرم باشد یا نسبت به محل فرقی هست یا نه؟

ج - اشکالی ندارد و فرقی بین آن دو نیست.
۱۳۵ - س - چه مفرمائید در این مسألة که شخصی بعد از عمره تمتع - که در روز چهارم ذیحجه انجام داده - قبل از حرکت به عرفات و منی برای اعمال حج تمتع - سر خود را با تیغ یا ماشین يك یا دو یا سه تراشیده آیا این عمل، ضرری به حج او مرساند یا نه و كفاره دارد یا نه؟
ج - اگر با تیغ، سر خود را بین عمره تمتع و حج تمتع بتراشد با آن که عالم به مسألة بوده يك گوسفند، كفاره دارد و در صورت جهل و نسیان، كفاره ندارد و ماشین کردن سر هم در فرض مزبور، موجب كفاره نمیشود هر چند احوط، دادن كفاره است.

۱۳۶ - س - تزریق آمپول در حال احرام چه صورت دارد؟
ج - اگر موجب بیرون آمدن خون نشود برای احرام او اشکال ندارد.

۱۳۷ - س - هل يجوز السكنى والاقامة والاحرام لحج التمتع في المحلات الجديدة من مكة مثل كدى ومسفلة وشیشه؟
ج - يجوز السكنى والاقامة في المواضع التي تصدق عليها مكة وكذلك يجوز الاحرام منها لحج التمتع

(طواف)

۱۳۸ - س - شخصی در عمره تمتع، حجر اسماعیل را داخل در طواف ننموده و نماز طواف عمره تمتع وسعی بین صفا و مروه را بجا آورده و تقصیر کرده و لباس مخیط نیز پوشیده پس از التفات، محرم شده و اعمال را بوجه صحیح دوباره بجا آورده آیا حج او صحیح است یا نه؟

ج - کسی که از جهت جهل به مسألة، حجر اسماعیل علیه السلام را جزء طواف قرار نداده وسعی و تقصیر را انجام داده و از لباس احرام در آمده و لباس دوخته پوشیده چنانچه مجددا لباس احرام بپوشد و طواف را بنحو صحیح انجام دهد و بقیه اعمال عمره را بجا آورد عمره او صحیح است و چیزی بر او نیست.

۱۳۹ - س - شخصی در مکه در عمره تمتع پس از هفت شوط طواف، قبل از بجا آوردن نماز طواف، سعی نموده و تقصیر هم کرده و شخص دیگر طواف را يك شوط ناقص نموده معذلك نماز خوانده و پس از سعی تقصیر کرده و لباسهای عادی خود را پوشیده اکنون وظیفه آنها چیست مخصوصا شخص دوم هنوز محرم است و میتواند عمل را اعاده کند یا نه و هم چنین جهت تقصیر و پوشیدن لباس مخیط باید كفاره بدهد یا نه؟

ج - در فرض اول نماز طواف را هر وقت یادش آمد بجا آورد و اگر از مکه معظمه خارج شد و یادش آمد هر جا باشد بجا آورد هر چند در وطن باشد کفایت میکند و در فرض دوم اگر در مکه یادش آمد و يك شوط را به جا

آورد اشکال ندارد و اگر بعد از برگشتن در وطن یادش آمده کسی را نائب کند از طرف او يك شوط را بجا آورد و در هر دو صورت شخص مذکور محرم نیست و محل شده و چون جهلاً تقصیر نموده و محیط پوشیده کفاره ندارد. ۱۴۰ - س - هر گاه شخصی از روی جهل به حکم قبل از وقوف به عرفات طواف و نماز آن و سعی و تقصیر را بجا آورد و بعد از اتمام مناسک حج، عالم شد آیا خللی به حج او وارد میشود یا نه و آیا کفاره بر او واجب است یا نه ج - اگر تقدیم بدون عذر بوده واجب است طواف وسعی و تقصیر را اعاده نماید و اگر با عذر بوده احتیاطاً اعاده کند و کفاره در صورت جهل واجب نیست.

۱۴۱ - س - کسی که در عمره تمتع موقع طواف کار کند که لازم باشد احتیاطاً طواف را تمام نموده و نماز آن را بخواند و بعد هم طواف و نماز را اعاده نماید هر گاه پس از اتمام طوافی که مشغول آن بوده عمداً یا نسیاناً یا جهلاً بودن خواندن نماز آن، طواف دوم را بجا آورد و بعد از آن دو نماز طواف بخواند چه صورت دارد و آیا قران بین طوافین است یا خیر؟ ج - قران نیست و اشکال ندارد مگر در صورت علم و عمد که تأخیر نماز از طواف ممکن است معصیت باشد لکن در همین صورت هم به طواف ضرر نمیزند.

۱۴۲ - س - آیا میشود طواف یا سعی را پس از يك یا دو شوط عمداً رها کرد و از سر گرفت و اگر کسی چنین کند طواف و سعی صحیح است یا نه و همینطور رها نمودن طواف یا سعی در کمتر از يك شوط چه صورت دارد؟ ج - در فرض مذکور صحت طواف وسعی بعید نیست.

۱۴۳ - س - فتوای حضرت آیه الله این است که در طواف اگر وارد حجر اسماعیل شود باید آن شوط را از سر بگیرد بنابر این اگر مطوفی يك نفر حاج

را که طواف مدهد اشتباها وارد حجر نمود و بعد از متذکر شدن، او را از حجر بیرون آورد و از همانجا طواف را تمام کرد اکنون پس از دو سال این مطوف متوجه فتوای حضرتعالی گردید تکلیف چیست باید به خود حاج بگوید و یا لازم نیست و بدون گفته حاج میتواند از طرف او انجام بدهد و یا برای او نایب بگیرد؟

ج - در فرض سؤال، کفایت حج مزبور از حجة الاسلام محل اشکال است و احتیاط لازم آن است که اگر در غیر اشهر حج مشرف شود عمره مفرده بجا آورد و در اشهر حج نیز حجة الاسلام خود را اعاده نماید و اگر در اشهر حج مشرف شود اول عمره و حج تمتع را بجا آورد و بعد عمره مفرده بجا آورد و در حال حیوة منوب عنه جایز نیست مطوف نایب بگیرد و لازم است خود حاج حکم مسألة را بداند و به وظیفه خود عمل کند. ۱۴۴ - س - کسی که معذور باشد و یا احتمال عذر بدهد مثل زن که احتمال بدهد در اثر عادت زنانگی نتواند پس از مراجعت از منی طواف نساء بجا بیاورد آیا جائز است طواف نساء را بر عرفات مقدم بدارد یا نه؟

ج - در صورت مذکوره میتواند طواف نساء را بعد از سعی، مقدم بر وقوف عرفات بدارد بلکه با خوف از عدم تمکن، لازم است و احوط اعاده آنست در صورت تمکن بعد از مراجعت و در صورت عدم تمکن احوط آن است که برای اعاده نایب بگیرد.

۱۴۵ - س - اگر زن در شوط چهارم یا پنجم طواف عمره تمتع حائض شود و مداند تا قبل از عرفات پاك نخواهد شد آیا میتواند نایب بگیرد یا حج او مبدل به افراد میشود؟

ج - از شوط چهارم به بعد اگر زن حائض شود عمره تمتع او صحیح است و سعی و تقصیر را با همان حال حیض انجام دهد و در موقع حج،

محرم به احرام حج تمتع شود و بعد از پاك شدن قضای باقیمانده از طواف عمره را بجا آورد و اگر تا وقت حرکت همراهان از مكه پاك نشد و ناچار است با آنها برود جایز است برای طواف حج و هم چنین قضای باقیمانده طواف عمره، نایب بگیرد.

۱۴۶ - س - مستحاضه كتیره هر گاه برای نماز یومیه، وظیفه اش را انجام داد تجدید غسل برای طواف لازم است یا نه و بر فرض لزوم غسل علیحده برای طواف آیا همان غسل برای نماز طواف هم کافی است یا نه؟
ج - اگر بعد از غسل برای نماز یومیه خون نبیند تجدید غسل، لازم نیست و اگر خون ببیند برای هر کدام از طواف و نماز طواف، يك غسل احتیاطاً بجا آورد و اگر فاصله بین غسل و طواف زیاد مشود مثل این که در نزدیک مسجد الحرام نتواند غسل کند احتیاطاً در موقع ورود به مسجد تیمم بدل از غسل هم بنماید.

۱۴۷ - س - چون بعضی از حجاج در طواف عمره دچار اشتباه میشوند مثل این که طواف را در داخل حجر انجام میدهند و یا سعی را قبل از طواف انجام داده و تقصیر هم میکنند آیا این عمل صدمه‌ای به احرام آنها وارد مآورد یا هنوز به احرام خود باقی هستند و باید عمل طواف و نماز وسی و همچنین تقصیر را بطور صحیح انجام دهند و اشتباه اول ضرری ندارد حکم آن را مرقوم فرمائید.

ج - طواف از داخل حجر، باطل است و اگر ثانیاً اعمال مزبوره را با ترتیب لازم و صحیح انجام دهند کافی است و اشتباه اول، مضر به حکم احرام نیست.

۱۴۸ - س - اگر حاج وسط طواف، داخل حجر اسماعیل شد و در همان وقت و یا بعد از طواف وسی و تقصیر فهمید تکلیف او چیست؟

ج - اگر چهار شوط را تمام کرده هر وقت فهمید، ناقص را تمام کند و نماز طواف را بجا آورد و اگر سعی کرده سعی را اعاده کند و اگر قبل از سه شوط و نیم بوده

شوطهای گذشته باطل است و باید طواف را از سر بگیرد و بعد از نماز طواف، سعی را بجا آورد و اگر از سه شوط و نیم گذشته و به چهار نرسیده آن را تمام کند با دو رکعت نماز

و بعد يك هفت شوط طواف و نماز و بعد سعی را بجا آورد.

۱۴۹ - س - حاج از طرف کسی در مکه نائب است در بین طواف عمره تمتع، انگشت پای او مجروح و خونی شده متوجه نمیشود بعد از طواف عمره و پیش از نماز طواف، متوجه میشود و خیال میکند خون کمتر از درهم و معفو است و با این حال نماز طواف را میخواند در این صورت طواف او چه صورت دارد؟

ج - در فرض مذکور که بعد از طواف، فهمیده که پای او نجس شده طوافش صحیح است و صحت نماز طواف بعید نیست.

۱۵۰ - س - شخص حاج که نمیتواند در حال طواف از ادرار خود جلوگیری کند آیا باید طواف را خودش انجام دهد یا نایب بگیرد؟

ج - حکم طواف مسلوس حکم نماز است و مبطلون، نایب بگیرد ولی اگر میتواند خود را کاملاً حفظ کند که چیزی از او خارج نشود احتیاط این است که خودش بجا آورد و نایب هم بگیرد.

۱۵۱ - س - شخصی غسل جنابت را فراموش کرده و با همان حال، اعمال مکه را بجا آورده و بعداً متذکر شده اکنون تکلیف او چیست و فرقی بین کسی که در ضمن اعمال حج، غسل مستحبی نموده هست یا نه و بنابر لزوم قضاء نسيك مشروط به طهارت، معتبر است که در طول ذیحجه باشد یا نه و وظیفه او نسبت به مباشرت با زنان چیست؟

ج - به نظر حقیر که بنابر احتیاط، غسل مستحبی کفایت از غسل واجب نمیکند چنانچه قبل از شروع به اعمال غسل مستحبی بجا آورده در

این مسأله رجوع شود به کسانی که غسل مستحبی را کافی از غسل واجب بدانند و در این صورت حج صحیح و چیزی بر او نیست و اگر غسل مستحبی بجا نیاورده نیز حج صحیح است ولی واجب است طواف عمره تمتع و طواف حج را با نماز آنها قضا کند هر چند بعد از ماه ذیحجه باشد و احتیاطاً سعی را بعد از هر يك از این دو طواف بجا آورد و اگر نمیتواند نایب بگیرد و باید از مباشرت با زن اجتناب کند و چون شرط نیست که طواف نساء در ماه ذیحجه بجا آورده شود میتواند خودش برود و بجا آورد و میتواند هم نایب بگیرد هر چند در غیر ذیحجه باشد.

۱۵۲ - س - شخصی سهوا غسل مس میت را نکرده بعد از اتمام اعمال حج و در وطن به یادش آمده که غسل مس میت را انجام نداده آیا تکلیف این شخص، حج مجدد است یا نه؟

ج - اگر بعد از مس میت و قبل از حج، غسل جنابت بجا آورده باشد حج او صحیح است و اگر بجا نیاورده باشد نظر به این که این جانب، اجزاء اغسال مستحبیه را از غسل جنابت، مشکل بدانم اگر برای احرام، غسل کرده باشد یا غسل مستحبی دیگری نموده باشد به هر يك از مراجع تقلید که غسل مستحبی را از سائر اغسال، معزی بدانند رجوع و بنا را بر صحت حج بگذارد.

۱۵۳ - س - شخصی بین الاحرامین جنب گردیده و فراموش کرده که غسل کند و همه اعمال حج را با حالت جنابت، انجام داده اکنون با توجه به این که جز طواف و نماز آن، بقیه اعمال حج، مشروط به طهارت نیست و این که ترك طواف، در صورتی مبطل است که از روی عمد و جهل باشد نه صورت نسیان و ضمناً مفرماینده غیر متمکن از طهورین، در حکم غیر متمکن از طواف است آیا نمیشود تا سی شرط را در حکم تا سی اصل

دانست و همان طوری که نسیان اصل طواف به موجب روایات صحیحه معتبره قابل تدارك و جبران است نسیان شرط را در حکم نسیان اصل، بدانیم؟ چه دلیل بر بطلان حج چنین آدمی است با آن که به مقتضای نفی حرج و حدیث رفع، معذور است؟

ج - در فرض سؤال بعید نیست که نسیان شرط - طهرات - ملحق به نسیان اصل طواف باشد و علی هذا حج صحیح است طواف و حج و نماز آن و طواف نساء و نماز آن را با طهارت انجام دهد و احتیاطاً سعی را نیز اعاده نماید و اگر از مکه برگشته و به وطن آمده اگر متمکن باشد خودش و الا نائب بگیرد تا طوافین و سعی را بجا آورد هر چند در غیر موقع حج باشد و چون در این مسأله، به فتوای صحت از علماء اعلام بر خورد نکرده ام بلکه اطلاق کلماتشان، ظهور در بطلان دارد احتیاط آنست که سال دیگر خود شو اگر خودش متمکن نیست نائب بگیرد تا حج تمتع بجا آورد و تمسك به نفی حرج و حدیث رفع در این مورد به نظر حقیر تمام نیست و تفصیل آن محتاج به مجال و بحث بیشتر است.

۱۵۴ - س - شخصی در حین تولد سر حشفه او مقداری ختنه بوده و به اصطلاح مختون غیبی بوده و بعد دیگر او را ختنه نکردند و به همان اکتفا شده و با این حال حج نموده در این صورت حج او از جهت طواف و نماز و سایر مناسك اشکالی دارد یا نه و اگر اشکال پیدا کرده با اتیان عمره مفرده، جبران میشود یا نه و نسبت به زن چه حکمی دارد به او حرام میشود یا نه؟

ج - اگر حشفه در غلاف نباشد و صدق اغلف نکند طواف و نماز او صحیح است و اگر صدق کند که اغلف است طواف حج و طواف عمره و طواف نساء و نمازهای آنها را مجدداً باید خودش و در صورت عدم تمکن نائیش بجا آورد و تا طواف نساء را بجا نیاورد زن بر او حلال نمیشود.

۱۵۵ - س - آیا مقام ابراهیم، داخل در طواف است یا نه؟

ج - طواف در خلف مقام، به نظر اینجانب محل اشکال است و در این مسأله متوانید رجوع به دیگری نمائید.

۱۵۶ - س - اگر زن بعد از اعمال حج در منی حائض شود و به مکه بیاید و پیش از آن که پاك شود ناچار برفتن از مکه شود مثل این که همراهان او عازم مراجعت باشند آیا میتواند برای طواف حج و نماز آن و طواف نساء و نماز آن نایب بگیرد؟

ج - بلی لازم است بر او که نایب بگیرد و بعد از آن که نایب طواف حج و نماز آن را انجام داد خودش سعی را بجا آورد و بعد در سعی برای طواف نساء و نماز آن نایب بگیرد.

۱۵۷ - س - اگر زن پس از اعمال حج اثر عادت در خود ببیند و شك کند که پیش از انجام عمل حیض شده یا بعد از تمام شدن اعمال، حج او صحیح است یا خیر؟

ج - اعتنا به این شك نکند و حج او محکوم به صحت است.

۱۵۸ - س - شخصی برای انجام عمره مفرده به مکه معظمه مشرف شد ولی به واسطه عدم اطلاع طواف نساء بجا نیاورده بعد که متوجه اشتباه خود شد به عوض این که فقط طواف نساء و نماز شرا انجام دهد از مسجد تنعیم محرم شده و مجدداً تمام اعمال عمره و به منظور جبران طواف نساء فراموش شده اعاده منماید با توجه به این که انجام اعمال در مرتبه دوم فقط برای انجام طواف نساء فراموش شده بوده آیا طواف نساء از گردنش ساقط میشود یا خیر و هم چنین جهت انجام طواف نساء مذکور میتواند نایب بگیرد یا باید شخصا انجام بدهد.

ج - در فرض سؤال که از جهت جهل به حکم، طواف نساء را ترك

نموده اگر اکتفاء به طواف نساء عمره دوم کرده و طواف نساء عمره اول را بجا نیاورده کافی نیست و زن بر او حرام است و اگر میتواند واجب است مجدداً به مکه مشرف شود و در صورتی که يك ماه از عمره دوم گذشته از میقات محرم شود به احرام عمره مفرده یا به احرام عمره تمتع اگر در اشهر حج است و به اضافه اعمال عمره، طواف نساء عمره اول را نیز بجا آورد و فرقی نیست که آن را قبل از اعمال عمره بجا آورد یا بعد از آن و اگر نمیتواند، نایب بگیرد تا طواف نساء را بجا آورد.

۱۵۹ - س - شخصی جهلاً در عمره تمتع، طواف را قبل از حجر الاسود شروع نموده و در همان مکان شروع، ختم کرده تکلیف این شخص چیست؟
ج - در فرض سؤال کسی که جهلاً يك شوط از طواف عمره را ناقص نموده اگر قبل از فوت موالات حکم را بفهمد واجب است شوط ناقص را بجا آورد و عمره او صحیح است و اگر بعد از فوت موالات بفهمد احتیاطاً اول شوط ناقص را بجا آورد و نماز طواف را بخواند و دو مرتبه طواف و نماز آن را اعاده نماید و همچنین سعی را و اگر وقتی بفهمد که از جهت ضیق وقت نمیتواند عمره تمتع را تمام کند وظیفه او مبدل به حج افراد میشود، بنابر این در مورد سؤال که طواف عمره را جهلاً ناقص کرده بعد از اعمال حج احتیاطاً عمره مفرده بجا آورد و سال بعد ثانیاً عمره و حج تمتع را بجا آورده.
۱۶۰ - س - در مواردی که تقدیم طواف در حج تمتع بر وقوفین، جایز است آیا قبل از احرام برای حج تمتع میتوان انجام داد یا باید بعد از احرام واقع شود؟

ج - تقدیم طواف وسعی حج تمتع، بدون احرام، جایز نیست.
۱۶۱ - س - کسی که غسل مس میت بر ذمه دارد میتواند طواف و نماز آن را انجام دهد یا نه؟

ج - احوط آنست که غسل کند و وضو نیز بگیرد و بعد طواف و نماز آن را بجا آورد.

۱۶۲ - س - زید بعد از اتمام حج بدستور مطوف با جمعی از حجاج و خود مطوف عمره مفرده بجا آورده و چون عمل مستحبی بوده لباس احرامی که نجس بوده تطهیر نکرده و با همان جامه احرامی، عمره مفرده بجا آورده و نیز چون خیال مکرده که طواف نساء در عمره مفرده لازم نیست بعد از مراجعت فهمید که عمره مفرده طواف نساء دارد و یقین ندارد که با مطوف طواف نساء را انجام داده یا نه اکنون وظیفه او را بیان فرمائید.

ج - در فرض مذکور اگر میتواند واجب است خودش به مکه برود طواف عمره را با لباس احرام پاك انجام بدهد و نماز طواف وسعی و تقصیر و طواف نساء و نماز آن را بجا آورد و اگر نمیتواند نائب بگیرد و ممکن است بنویسد به یکی از شیعیان مورد اعتماد آنجا که از میقات، محرم شود و به نیابت او این اعمال را بجا آورد و تا این اعمال را انجام ندهد و طواف نساء را بجا نیاورد با زن نزدیکی نکند.

۱۶۳ - س - زن و شوهری به مکه رفتند و مناسك حج را بجا آوردند لکن چون زن شوهرش را نسخواست طواف نساء و نماز آن را بجا نیاورد و شوهر هم این طواف و نماز را ترك کرده و به وطن خود برگشته‌اند اکنون وظیفه آن زن از نظر محرمیت و بودنش در خانه شوهر چیست؟

ج - بر هر دو واجب است به مکه برگردند طواف نساء و نماز آن را بجا آورند و اگر رفتن به مکه مشقت دارد نایب بگیرند که طواف نساء و نماز آن را بجا آورد و تا وقتی که طواف نساء و نماز آن را بجا نیاورده‌اند هر گونه استمتاع زن و مرد از یکدیگر حرام است و لکن عقد باطل نیست و زن بر مرد محرم است و در این مورد که زن به قصد فرار از تمکین، طواف نساء بجا نیاورده

استحقاق نفقه و سکنی محل اشکال است و احتیاط در ترك مطالبه است هر چند بر زوج نیز احتیاط در صورت مطالبه، بذل نفقه است. ۱۶۴ - س - اگر کسی در حج تمتع به تصور این که فقط طواف نساء، واجب است طواف زیارت را ترك نموده و تنها طواف نساء و نماز آن را انجام داده تکلیفش چیست؟

ج - در فرض سؤال که طواف حج از جهت جهل به مسأله ترك شده حج باطل است و باید در سال بعد بجا آورد و نظر به این که محتمل است از احرام بیرون نیامده باشد احتیاطاً از نزدیکی با زن قبل از انجام اعمال عمره مفرده دوری کند.

۱۶۵ - س - زنی هستم که چند سال قبل به مکه مشرف شدم موقعی که در مدینه بودم در روز ششم عادت زنانگی خود را پاك دیدم و عادت من همیشه بین هفت تا ده بوده است غسل کردم و عازم مکه شدم و در مکه مشاهده نمودم که پاك هستم پس از طواف، لکه خونی دیدم غسل نموده به عرفات رفتم و در آنجا محتلم شدم و غسل کردم عصر همان روز مجدداً در عرفات لکه خون دیدم و مجدداً غسل کردم لکن نمدانم غسل ما فی الذمه کردم یا نه بفرمائید حج من چه صورت دارد؟

ج - در فرض مسأله، حج شما مبدل به حج افراد شده و چنانچه طواف زیارت و طواف نساء را با طهارت انجام داده باشید حج شما صحیح است و آنچه فعلاً بر شما واجب است يك عمره مفرده است اگر متمکن شوید خود بجا آورید و الا نایب بگیرید تا برای شما بجا آورد و احتیاط استحبابی آن است که مجدداً حج تمتع را علاوه بر عمره مفرده بجا آورید. ۱۶۶ - س - زنی از جهت جهل به مسأله، طواف نساء و نماز بجا نیاورده و به بلد خود آمده و شوهرش با او مقاربت کرده بعداً ملتفت شد که چون طواف

نساء و نماز آن را انجام نداده جائز نبوده چنین عملی را انجام دهد،
بفرمائید اولاً که نسبت به حج تکلیفش چیست و ثانیاً حلیت و حرمت زن و
شوهری ایشان چگونه است و ثالثاً فرق بین جاهل به مسألة و نسیان آن هست
یا نه و رابعاً اگر تنها نماز طواف را نخواند چه صورت دارد؟

ج - در فرض سؤال، حج او صحیح است و چون جاهل به مسألة
بوده جماع، موجب کفاره نیست ولی بعد از علم اگر مقاربت نماید کفاره
لازم است و برای حلیت، لازم است با تمکن، خود او و با عدم امکان،
نائب او طواف نساء و نماز طواف را بجا آورد و در این حکم فرقی بین
جاهل و ناسی نیست و اگر فقط نماز طواف را نخوانده بعد از علم یا التفات
جائز است در هر جا باشد نماز را بخواند.

۱۶۷ - س - شخصی هستم که در هر پنج دقیقه إلی ده دقیقه احتیاج به
آب دارم آیا میتوانم با این حال، عمل حج انجام دهم؟

ج - اگر توانستید، طواف و نماز آن را با وضوء انجام دهید و اگر
فقط طواف را میتوانید با وضوء انجام دهید جائز است بعد از تمام شدن طواف
وضوء را تجدید کنید و نماز آن را بخوانید و اگر تمام طواف را نیز نمیتوانید
با يك وضوء بجا آورید چهار شوط آن را بجا آورید و بعد تجدید وضوء نموده
سه شوط دیگر آن را تیمم کنید و نماز طواف را بخوانید اگر بتوانید طواف را
به یکی از طرق مرقومه انجام دهید طواف صحیح است و بقیه اعمال حج،
مشروط به طهارت نیست.

۱۶۸ - س - در این سالها که جمعیت زیاد است و طواف در بین خانه
کعبه و مقام حضرت ابراهیم علیه السلام مشقت دارد بلکه در بعض اوقات
ممکن نیست و یا خطر جانی دارد آیا طواف از پشت مقام صحیح است یا نه
و هم چنین نماز طواف که باید پشت مقام خوانده شود در مثل این زمان
ممکن نیست اگر دور تر از مقام خوانده شود صحیح است یا نه؟

ج - در صورت اضطرار، طواف، از پشت مقام کافی است و نماز طواف را هر جا ممکن باشد با صدق خلف مقام بجا آورند.

۱۶۹ - س - اگر کسی در حج تمتع از جهت نسیان حکم اول طواف نساء را بجا آورد و بعد طواف زیارت را سپس متذکر شود یا این که قبل از انجام طواف زیارت ملتفت گردد و یا از جهت نسیان موضوع یعنی به خیال این که طواف زیارت را انجام داده فقط طواف نساء را بجا آورد چه تکلیفی دارد، و نیز اگر جهلا طواف نساء را قبل از طواف زیارت بجا آورد حکمش چیست؟

ج - لازم است طواف نساء بعد از طواف زیارت واقع شود بنابر این در تمام صور مذکوره باید طواف نساء را دو مرتبه بجا آورد.

۱۷۰ - س - در صورتی که زنها بتوانند با خوردن قرص، عادت زنانه را عقب بیندازند تا بتوانند عمره را تمام نموده و محرم به حج شوند و مجبور نشوند احرام عمره را بدل به احرام حج نمایند آیا در این صورت خوردن قرص و عقب انداختن عادت لازم است یا نه؟

ج - تأخیر انداختن عادت، لازم نیست.

۱۷۱ - س - شخصی در عمره تمتع، طواف را چهار شوط بجا آورده و متذکر این معنی نشده تا بعد از اعمال عرفات و منی حال آیا همان طواف ناقص را باید اعاده کند و به سبب تقصیر، از احرام بیرون آمده یا آن که قهراً مبدل به افراد شده البته دستوری از طرف یکی از روحانین به شخص مزبور داده شده به این نحو که يك عمره مفرد بجا آورد و آورده ولی باز نگران اعمال حج خود است اکنون تکلیف او را معین فرمائید.

ج - در فرض سؤال اگر از جهت فراموشی، طواف را ناقص نموده عمره و حج او صحیح است و بعد از تذکر، سه شوط باقی را باید قضاء نماید

و اگر از جهت جهل به حکم بوده حج تمتع باطل است و باید سال بعد بجا آورد.

۱۷۲ - س - مظنه در طواف حکم شك را دارد یا یقین؟

ج - ظن در طواف حکم شك دارد

۱۷۳ - س - اگر زن طواف اعمال حج در منی حائض شود و به مکه بیاید و پیش از آن که پاك شود ناچار برفتن از مکه شود مثل این که همراهان او عازم مراجعت باشند آیا میتواند برای طواف حج و نماز آن و طواف نساء و نماز آن نایب بگیرد.

ج - بلی لازم است بر او که نایب بگیرد و بعد از آن که نایب طواف حج و نماز آن را انجام داد خودش سعی را بجا آورد و بعد از سعی برای طواف نساء و نماز آن نایب بگیرد.

۱۷۴ - س - فرموده‌اند اگر کسی طواف نساء را در حج بجا نیاورده زن بر او حرام میشود بفرمائید که آیا مقصود، فقط مقاربت است و یا سایر استمتاعات نیز حرام خواهد بود و اگر اولادی بوجود بیاید حلال‌زاده است یا نه وارث مبرد یا نمبرد؟

ج - در فرض سؤال، به احرام بستن شخص، ازدواج با زن و هر گونه استمتاع از او حرام میشود و تا طواف نساء بجا آورده نشود هیچ يك از استمتاعات بر او حلال نیست و در صورت عصیان و مقاربت با زن، اولاد ملحق به آنها است و توارث نیز بین آنها ثابت است.

۱۷۵ - س - زنی که در پشت ناخن و انگشتهای او، لاک چسبیده بوده با این کیفیت، اعمال حج را بجا آورده و نمیدانسته که این رنگ لاک، مانع برای وضو و غسل میباشد در این صورت آیا اعمال او صحیح است یا خیر و چنانچه پس از انجام اعمال، متوجه شود چه وظیفه ای دارد؟

ج - در فرض سؤال، طواف او باطل است و احرام او باقی است و اگر در ذیحجه در مکه متوجه شود بعد از ازاله مانع، غسل یا وضو و طواف حج و سعی و طواف نساء را بجا آورد و عمره مفرده نیز بجا آورد با طواف نساء و محل شود و در سال بعد، حج واجب را بجا آورد و اگر بعد از ذیحجه متوجه بطلان طواف شود عمره مفرده بجا آورد و چنانچه در خارج از میقات باشد لازم است ثنیا در میقات، محرم شود رجاء و به مکه برود اعمال و عمره مفرده را با طواف نساء بجا آورد تا محل شود و در سال بعد حج واجب خود را بجا آورد.

۱۷۶ - س - حاج پس از محل شدن از عمره تمتع قبل از وقوف به عرفات یا در عرفات یا بعد از حج متوجه میشود که طواف را از میان حجر اسماعیل انجام داده و لباس پوشیده اکنون حج او صحیح است یا نه و در هر حال کفاره آن چیست؟

ج - در فرض سؤال، طواف او باطل است و احرام عمره او باقی است و باید طواف و نماز آن و سعی را ثنیا بجا آورد و بعد تقصیر نماید و آنگاه محرم با حرام حج شود و برای وقوف عرفات برود و اگر وقت او تنگ است بطوری که اگر بخواهد اعمال مزبوره را بجا آورده و عمره را تمام کند اعمال حج ولو اضطراری آن را درك نمکند با همان احرام عمره، نیت خود را تبدیل به حج افراد نماید و حج را تمام کند و بعد عمره مفرده بجا آورد و اگر وقت او بقدری است که میتواند اعمال عمره تمتع را تمام کند و از اعمال وقوفین اضطراری را درك کند اعمال عمره تمتع را تمام کند و باز محرم با حرام حج تمتع بشود و اعمال اضطراری حج تمتع را بجا آورد و سال بعد ثنیا حج تمتع را انجام دهد و کفاره آن اگر تقصیر، بگرفتن ناخن باشد بنابر احتیاط لازم، قربانی نمودن يك گاو است و هم چنین است حکم اگر

جماع کرده باشد.

۱۷۷ - س - محرم به عمره تمتع، در شوط چهارم در حالی که از نصف تجاوز کرده و یا قبل از رسیدن به نصف چنانچه بدون عذر طواف را رها کرد و استیناف نمود مجدداً هفت شوط را انجام داد و اعمال عمره را بجا آورد و محرم به حج گردید و اعمال حج را انجام داد حش صحیح است یا نه؟

ج - در فرض سؤال که طواف اول را ناقص گذاشته و ثانیاً طواف تمام بجا آورده اقوی صحت عمره و حج تمتع است و اگر بنخواهد احتیاط کند سال بعد عمره تمتع و حج را اعاده کند و نقصان طوافی که قطع کرده بجا آورد و بعد از حج، يك عمره مفرده بجا آورد و يك شتر هم قربانی کند.

۱۷۸ - س - محرم به عمره تمتع در شوط چهارم در صورتی که از نصف گذشت فرضاً نماز جماعت برادران اهل تسنن شروع شد و طواف را رها کرد و از مطاف خارج گردید و به اتمام نرساند بلکه طواف را از سر گرفت و اعمال عمره تمتع را بجا آورد عمره تمتع صحیح است یا نه؟

ج - اقوی صحت عمره و حج تمتع است و نقصان طواف قطع شده را واجب است بجا آورد و اگر بجا نیاورده و به وطن آمده سال دیگر برود و بجا آورد و اگر زحمت است نائب بگیرد که او انجام دهد.

۱۷۹ - س - جوان شیعه‌ای در يك خانواده از برادران اهل تسنن کار مسکرده و تا کنون ازدواج نکرده و چون وقت حج می‌رسد با آن جماعت به زیارت خانه خدا می‌رود و اعمال حج را مطابق دستورات آنها انجام داده، ولی طواف نساء را بجا نیاورده و بعد از مراجعت از سفر ازدواج کرده و صاحب اولاد شده در این صورت حج او چه صورت دارد و ازدواج او صحیح است یا نه؟

ج - در فرض مسأله چنانچه ارکان حج را مطابق فتوای شیعه انجام

داده حج او صحیح است و واجبات غیر رکنی را نیز اگر مطابق فتوای شیعه انجام نشده در صورت تمکن خودش و الا نائیش انجام دهد لکن تا طواف نساء بجا نیاورد زن بر او حرام است و اگر خودش نمیتواند بجا آورد يك نفر شیعه را وکیل کند که نیابتاً از طرف او طواف نساء بجا آورد و عقد را تجدید کند و اولاد آنها در حکم حلال زاده است.

۱۸۰ - س - اگر کسی در آخر یکی از شوطهای طواف شك کند بین شوط هفتم و شوط پنجم و یا ظن به هفت شوط پیدا کند و در هر دو صورت بنا را بر اقل گذاشته و بقیه را رجاء بجا آورده و بعد از اتمام بدون نماز طواف يك دور لغوا دور زده تا نزدیک حجر الاسود و بعد تمام اشواطی که بجا آورده به خیال این که شاید آنها درست نشده همه آنها را لغو حساب کرده مجدداً هفت شوط دیگر به قصد وجوب طواف کرده است آیا طواف او صحیح است یا نه ج - صحت او بعید نیست.

۱۸۱ - س - اگر کسی در عمره تمتع بعد از انجام اعمال عمره محل شده و لباس خود را پوشید بعد یقین کرد به این که طواف او و یا سعی او باطل بوده در صورتی که وقت برای تجدید عمره تمتع، باقی است مراجعت به میقاتگاه برای او واجب است یا نه؟ ج - در فرض سؤال اگر مداند که سعی او باطل بوده سعی خود را با لباس حرام اعاده نماید و اگر یقین به بطلان طواف دارد طوافش را به جا آورد و احتیاطاً سعیش را اعاده نماید و در هر دو صورت احتیاج برفتن میقات نیست و در صورتی که از روی جهل، محیط پوشیده کفارہ بر او واجب نیست.

۱۸۲ - س - معذورین، که وقوف اضطراری مشعر الحرام را شب درك نموده و به منی مبروند و رمی جمره میکنند و وکالت برای قربانی مدهند و تقصیر

منمایند آیا جائز است در همان شب طواف زیارت و طواف نساء را بجا آورند یا نه؟

ج - با عذر مانعی ندارد که شب طواف زیارت و سعی بین صفا و مروه و طواف نساء را انجام دهند.

۱۸۳ - س - طواف نساء و نماز آن که اگر در عمره مفرده و در حج بجا آورده نشود زن حلال نمیشود، بر زنها نیز لازم است یا نه؟

ج - بلی بر زن نیز لازم است و تا آن را بجا نیاورد مرد بر او حلال نمیشود بلکه اگر طفل را هم محرم نمودند طواف نساء او هم لازم است و تا طواف نساء او انجام نشود زن بر او حلال نمیشود.

۱۸۴ - س - نماز طواف مستحب واجب است یا مستحب؟
ج - مستحب است

۱۸۵ - س - در حج لازم است که طواف نساء و نماز آن را بعد از طواف حج و نماز و سعی بجا آورد یا خیر؟

ج - بلی لازم است طواف نساء را بعد از سعی بجا آورد و اگر عمداً مقدم داشت اعاده آن با نمازش بعد از سعی لازم است و در صورت جهل و فراموشی اعاده آن احوط است و اگر خودش نمیتواند اعاده کند نائب بگیرد.

۱۸۶ - س - کسی که عمره مفرده استحبایی بجا مآورد اگر طواف نساء آن را عمداً یا جهلاً یا سهواً ترك کند آیا زن بر او حرام میشود؟

ج - بلی تا طواف نساء را بجا نیاورد زن بر او حلال نمیشود و از این جهت فرقی میان عمره مفرده واجب و مستحب نیست.

۱۸۷ - س - شخصی بواسطه ندانستن مسألة طواف نساء را بجا نیاورده ولی نیت طواف مستحب کرده بدین نیت که این طواف را برای هر نقصانی

که در طواف داشته ام قرۃ إلى الله بجا مآورم و بعد از گذشتن يك سال ملتفت شده؟

ج - در مورد سؤال احوط آن است که بعد از التفات با زن نزدیکی نکند و در صورت تمکن برود طواف نساء را خودش بجا آورد و اگر مشقت دارد نایب بگیرد که برای او طواف نساء و نماز آن را بجا آورد اگر چه در غیر ماه حج باشد.

۱۸۸ - س - ما را یکم حول الحاج الذی لم یکمل حجه لعذر، بعد اداء الموقفین عرضه عارض عن اتیان طواف الحج والنساء و لم یمکن له الاستنابة فعلا کیف یکون معاشرته مع اهله؟

ج - یحرم علیه اتیان اهله حتی یاتی به طواف الحج وصلوته والسعی و طواف النساء وصلوته.

۱۸۹ - س - یجوز للعاجز والحائض تقدیم طواف الحج ورکعتیه والسعی علی الموقفین للضرورة فهل یجوز تقدیم طوال النساء ورکعتیه ایضا فی الفرض؟
ج - الاحوط لهؤلاء المعذورین تقدیم طواف النساء ورکعتیه ایضا رجاء ثم الاعادة بعد مناسک منی مع التمكن و الا فالاستنابة.

۱۹۰ - س - شخص حاج که قرائت وی درست نیست نماز طواف نساء را خودش خوانده و شخصی را که نمیداند قرائتش درست است یا نه نائب گرفت در این صورت مجزی است و یا باید در ولایت خود نائب بگیرد و دوباره بخواند.

ج - اگر در وقت عمل، متمکن از صحیح کردن قرائت نبوده به همان نحوی که متمکن بوده کفایت بعید نیست ولی فعلا که متمکن از صحیح کردن است بعد از تصحیح احتیاطا نمازهای طوافها را در ولایت خود بخواند و اگر فعلا هم نمیتواند صحیح نماید در ولایت خود نائب بگیرد که به نیابت

او بخواند.

۱۹۱ - س - حاج هنوز نماز طواف خود را نخوانده میتواند نیابتاً نماز طواف دیگری را بخواند یا نه؟

ج - نماز طواف را بنابر احوط بعد از طواف باید فوراً بجا آورد، بنابر این، نیابت از دیگری در نماز، منافات با فوریت دارد لکن اگر قبلاً خواند نماز صحیح است.

۱۹۲ - س - در صورت عدم امکان نماز در نزدیک مقام آیا تا آخر مسجد الحرام فعلی باید رکعتین طواف را خلف مقام خواند و یا در جای دیگر از مسجد الحرام هم میتوان خواند؟
ج - باید تا آخر مسجد الحرام، نماز طواف، خلف مقام یا جانبین آن خوانده شود.

۱۹۳ - س - شخص روحانی که سفر او سفر دوم و استحبابی است میشود، در نماز طواف به او اقتدا کرد یا نه؟

ج - نماز طواف در حج واجب و مستحب واجب است و لازم است که بطور فردی هم خوانده شود.

۱۹۴ - س - اگر در خلف مقام ابراهیم برای نماز طواف واجب، جا نباشد و تقریباً يك ربع ساعت، صبر کند تا جا پیدا شود آیا این مقدار زمان با موالات عرفیه، منافات دارد یا نه؟

ج - در فرض مرقوم این مقدار فاصله مضر به موالات عرفیه نیست.

۱۹۵ - س - در مقام ابراهیم (ع) بواسطه ازدحام و کثرت جمعیت ممکن نمیشود که در موقع نماز طواف مرد یا زن طوری بایستند که محاذی هم نباشند و یا زن جلو مشغول نماز نباشد در این صورت نماز آنها صحیح است یا خیر؟

- ج - بلی صحیح است و لکن محاذی بودن مرد با زن و هم چنین جلو ایستادن زن در حال نماز اگر فاصله بین آنها کمتر از ده ذراع باشد نزد حقیق مکروه است.
- ۱۹۶ - س - در صورتی که جهلا نماز را قبل از طواف بجا آورد تکلیف او چیست؟
- ج - نماز را دوباره بجا آورد.
- ۱۹۷ - س - چه مفرمائید در باره کسی که در عمره مفرده نماز طواف نساء را نخوانده و به ولایت خود مراجعت کرده؟
- ج - اگر برگشتن به مسجد الحرام برای او دشوار باشد میتواند آن را در هر محلی که یادش آمد بخواند هر چند در شهر دیگر باشد.
- ۱۹۸ - س - اگر نماز طواف حج را بعد از سعی بجا آورد آیا لازم است برای حفظ ترتیب سعی را اعاده نماید؟
- ج - احتیاط مستحب اعاده سعی است.
- ۱۹۹ - س - شخصی نماز طواف عمره را فراموش کرده و بعد از تقصیر متوجه شده آیا باید نماز را با لباس احرام بجا آورد یا لازم نیست.
- ج - لزوم آن معلوم نیست.
- ۲۰۰ - س - برای کسی که نماز طواف او غلط است احتیاط نموده اند که به جماعت بخواند آیا نماز امام باید نماز طواف واجب باشد یا نماز یومیه کافی است؟
- ج - اقتداء به نماز یومیه مشکل است و در مواردی هم که اقتداء به نماز طواف شود بنا بر احتیاط، اکتفاء به آن نکنند.
- ۲۰۱ - س - شخصی مشغول سعی شده و از نصف تجاوز کرده و یا پیش از رسیدن به نصف، متوجه شد که نماز طواف نخوانده وظیفه اش چیست؟

ج - سعی را رها نموده نماز طواف بخواند و بعد در صورت تجاوز از نصف بقیه سعی را و در کمتر از نصف همه آن را مجدداً بجا آورد.
(سعی)

۲۰۲ - س - اگر سر خود را در سعی بین صفا و مروه به پشت بر گرداند و بدن به سمت یمین یا یسار کج شود اما به پشت برنگردد سعی او اشکالی دارد یا نه.

ج - اگر در حال رفتن به صفا صورتش متوجه به صفا و در حال رفتن به مروه متوجه مروه باشد و هنگام برگرداندن سر، توقف کند اشکال ندارد.
۲۰۳ - اگر شخصی در سعی بین صفا و مروه به اطراف نظر نمود میتواند همان وقت سعی را از اول شروع کند یا باید صبر نماید تا موالات به هم بخورد.

ج - نظر کردن به اطراف در حال سعی ضرر ندارد فقط باید وقت رفتن به صفا رو به صفا برود یعنی قهقرا نرود یا آن که طرف یمین یا یسارش به سمت صفا نباشد و اگر کسی بنحو باطل مقداری رفت برگردد همان مقدار را صحیحاً اعاده کند و موالات به هم نمخورد و از سر شروع کردن، صحیح نیست.

۲۰۴ - س - حاج در عمره تمتع پس از آن که محل شد و لباس دوخته پوشید متوجه میشود که سعی را شش مرتبه انجام داده حال اگر قبل از وقوف به عرفات متوجه شد چه کند و اگر در عرفات یا بعد متوجه شد چه تکلیفی

دارد و اگر جماع کرده کفاره آن چیست؟
ج - اگر وقت دارد کسری سعی را تمام کند و اگر وقت ندارد بطوری که اگر بخواهد برود و کسری سعی را تمام کند به وقوف عرفات نمرسد وقوف عرفات و اعمال حج را بجا آورد و بعد از مراجعت به مکه، کسری سعی عمره

را بجا آورد و در فرض سؤال، اگر جماع کرده کفاره آن بنا بر احتیاط، يك گاو است و هم چنین است حکم ناخن گرفتن.
۲۰۵ - س - شخصی در سعی بین صفا و مروه که تکلیفش هفت مرتبه است اگر جهلاً چهارده مرتبه سعی نماید تکلیفش چیست؟
ج - در فرض سؤال که بواسطه جهل به مسألة زیاده سعی نموده سعی او صحیح است و اعاده واجب نیست و هم چنین است حکم در صورت نسیان

۲۰۶ - س - یکی از آقایان مراجع در مناسک خود مسألة ۳۴۸ فرموده اگر يك شوط به سعی، اضافه کرد مستحب است شش شوط دیگر اضافه کند تا سعی دومی شود، بفرمائید که مقصود ایشان چیست با این که سعی مستحب نداریم.
ج - در خصوص مورد، روایتی هست که بعضی از علماء رضوان الله تعالی علیهم اجمعین به آن عمل نموده اند و بعضی به جهت ضعف سندش بر طبق آن، فتوی نداده اند و لکن عمل به آن، مطابق احتیاط است.
۲۰۷ - س - کسی که مدانسته در سعی باید از صفا شروع و به مروه ختم کند ولی جای آنها را نمدانسته و از کسی پرسیده و او مروه را بجای صفا به او نشان داده و بنا برگفته او از مروه شروع به سعی کرد پس از این که هفت مرتبه سعی انجام داد ملتفت اشتباه شد و يك مرتبه دیگر سعی نمود آیا سعی او صحیح است یا خیر؟

ج - اقوی صحت آنست هر چند احوط اعاده سعی است.
۲۰۸ - س - اگر جهلا سعی را بر طواف زیارت مقدم داشت چه حکم دارد؟
ج - احتیاط واجب آنست که سعی را اعاده نماید.
۲۰۹ - س - روی صفا و مروه طاقی زده شده محاذی زیر آیا سعی را در طبقه فوقانی صحیح بدانید یا خیر؟
ج - در صورتی که فوقانی بلند تر از کوه صفا و مروه نباشد که سعی بین دو کوه صدق بکند مانعی ندارد.

(تقصیر و حلق)

۲۱۰ - س - شخصی چند سال قبل به حج مشرف شد و در عمره تمتع بعد از سعی دانه موی ریش را به نیت تقصیر کند و حج را تمام نمود آیا حج تمتع او صحیح است یا نه ضمنا بعد از این سفر چند مرتبه دیگر به حج مشرف شده اگر حج اول اشکالی داشته باشد حج سالهای بعد، صحیح است یا نه و چنانچه در واقع، حج اول او مبدل به افراد شده باشد اگر امسال به مکه برود و بعد از اتمام اعمال حج، يك عمره مفرده انجام دهد برای حج سال اول کافی است یا نه؟

ج - در فرض سؤال، که حج تمتع را ثانيا بجا آورده اگر عمره مفرده نیز احتیاطا بجا آورد کافی است و اگر بعد از حج سال اول در سالهای بعد، عمره مفرده، بجا آورده باشد، نیز کافی است.
۲۱۱ - س - کسانی که در شب دهم - شب عید - جایز است از مشعر کوچ کنند آیا میتوانند رمی جمره عقبه را هم در شب دهم انجام دهند یا نه و

حکم قربانی و حلق و تقصیر را هم در شب دهم بیان فرمائید.
ج - کسی که معذور است و نمیتواند در روز عید، رمی کند جایز است در شب عید، رمی نماید و هم چنین اگر از حلق و تقصیر در روز عید، معذور است مثل خائف از فجاه حیض که بخواهد همام شب به مکه برود بعید نیست جایز باشد بعد از رمی جمره کسی را وکیل کند که در روز عید برای او قربانی نماید و خود حلق یا تقصیر نموده و به مکه برود و قربانی نمودن در شب عید، بنابر احوط جایز نیست.

۲۱۲ - س - اگر کسی در اعمال روز عید در منی در اثر گم کردن منزل و یا عذر دیگر حلق یا تقصیر را تأخیر بیندازد تا شب حلق کند و یا فردای آن روز مقارن طلوع آفتاب حلق کند صحیح است یا نه؟
ج - در صورتی که معذور بوده مجزی است.

۲۱۳ - س - شخصی در عمره تمتع، بجای تقصیر چون تقصیر را به معنی گناه تصور کرده چند مو از سینه خود کنده و بعد هم برای حج تمتع محرم شده و حج تمتع را انجام داده آیا حلق که بعد انجام گرفته کفایت از تقصیر میکند یا نه و آیا فعلاً زن بر او حلال است یا هنوز از احرام خارج نشده.

ج - در فرض سؤال که از جهت جهل به مسأله قبل از محل شدن از عمره محرم به احرام حج شده عمره تمتع او باطل و حج او مبدل به حج افراده شده و بعد از افعال حج و تقصیر یا حلق و طواف نساء، زن بر او حلال است و واجب است بعد از حج، عمره مفرده بجا آورد و اگر نیاورده هر وقت متمکن شد انجام دهد و احتیاط لازم آن است که در سال بعد حج تمتع بجا آورد.

۲۱۴ - س - در روز دهم اگر حاج ضروره، متمکن از حلق نشود شب

میتواند حلق نماید یا باید روز یازدهم حلق نماید.
 ج - حلق در شب خلاف احتیاط است و اگر در روز عید، ترك نمود روز یازدهم باید حلق کند و اگر بجای حلق، تقصیر کرد وقتی که متمکن از حلق شد در طول ذیحجه، حلق نماید.
 ۲۱۵ - س - اگر حاج ضروره، علم داشته باشد که حلاق، سر او را خونی میکند وظیفه اش چیست علی تقدیر تعیین الحلق علیه
 ج - فرض انحصار حلاق به کسی که سر او را خونی میکند بعید است باید فحص نماید و حلال ماهر پیدا کند اگر فرضا پیدا نشد تقصیر نماید و بعد در ماه ذیحجه هر وقت متمکن از حلق شد حلق نماید هر چند به مکه آمده باشد و مو را به منی بفرستد.
 ۲۱۶ - س - پس از تمام شدن سعی، بعضی از اشخاص او مو و شارب و ناخن دیگران، بعنوان تقصیر، کوتاه میکنند. آیا وکالت در این کار از آنها لازم است یا سکوت و رضایت آنها کافی است.
 ج - خود محرم باید نیت تقصیر را که از اعمال حج است بنماید و اگر با رضایت، خودش را در معرض حلاق قرار دهد که موی او را کوتاه کند کافی است.
 ۲۱۷ - س - حاج در منی بعد از رمی جمره عقبه و قربانی قبل از حلق و تقصیر عالما یا جاهلا از احرام بیرون بیاید و لباس عادی بپوشد تکلیفش چیست؟
 ج - باید حلق یا تقصیر را بجا آورد و يك گوسفند، قربانی کند برای پوشیدن لباس دوخته قبل از احلال، اگر عالما عامدا این کار را کرده و اما نسیانا یا جهلا کفاره ندارد.
 ۲۱۸ - س - اگر شخص محرم به احرام حج یا عمره، محرم دیگری را تقصیر

نماید شخص تقصیره شده از احرام خارج میشود یا نه و در صورت خارج شدن از احرام بر او و بر تقصیر کننده کفاره لازم میشود یا نه.

ج - اگر جاهل به حکم باشند تقصیر، صحیح است و از احرام خارج میشود و بر تقصیر کننده نیز کفاره لازم نیست.

۲۱۹ - س - نائب، در سفر اول حج، سر تراشیده و سفر دوم بعنوان حج واجب خودش مشرف شد ولی سر نتراشیده تکلیف چیست؟

ج - در سفر دوم سر تراشیدن واجب نیست هر چند در سفر اول نائب بوده.

۲۲۰ - س - آیا در عمره تمتع پس از انجام تقصیر سر تراشیدن جایز است یا نه؟

ج - برای کسی که عمره تمتع بجا آورده اقوی حرمت تراشیدن سر است و باید تقصیر کند و تراشیدن سر برای محل شدن از عمره تمتع کافی نیست و اگر عمداً سر تراشید احتیاط لازم آن است که يك گوسفند در مکه ذبح نماید.

۲۲۱ - س - چند نفر به اتفاق به مکه مشرف شدند جهت انجام اعمال عمره مفرده، و تقصیر را بعد از طواف نساء نموده اند چه صورت دارد؟

ج - در صورتی که نسیانا یا جهلاً طواف نساء را بر تقصیر مقدم داشته اند اشکال ندارد.

۲۲۲ - س - شخصی در عمره مفرده تقصیر را فراموش کرده یا جهلاً تقصیر ننموده بعد از طواف نساء و نماز آن یادش آمده یا متوجه شد که تقصیر نکرده حکمش چیست؟

ج - تقصیر نماید و به احتیاط لازم، طواف نساء و نماز آن را اعاده کند.

- ۲۲۳ - س - چند نفر به اتفاق جهت انجام عمره مفرده به مکه مشرف شدند و بجای این که بعد از سعی بین صفا و مروه، تقصیر نمایند بعد از طواف نساء تقصیر نمودند چه صورت دارد؟
- ج - در صورتی که نسیانا یا جهلا طواف نساء را بر تقصیر، مقدم داشته‌اند اشکال ندارد.
- ۲۲۴ - س - کسی که قبلا برای خود به حج مشرف شده و فعلا بعنوان نیابت مرود یا این که قبلا نایب بوده و فعلا برای خود مشرف میشود آیا واجب است حلق نماید یا مخیر است بین حلق و تقصیر
- ج - در هر دو صورت مخیر است بین حلق و تقصیر.
- ۲۲۵ - س - شخصی در تقصیر عمره تمتع و حج بجای کوتاه کردن مو آن را از ریشه کنده است تقصیر او صحیح است یا نه؟
- ج - مشکل است.
- ۲۲۶ - س - شخص محرم، سلمانی است هنوز حلق یا تقصیر نکرده سر دیگری را متراشد باید کفاره بدهد یا نه؟
- ج - کفاره ندارد هر چند این عمل برای او جایز نیست.
- ۲۲۷ - س - آیا لازم است که تقصیر در عمره تمتع را بعد از سعی بدون فاصله بجا آورد یا نه؟
- ج - قبل از احرام حج تقصیر نماید کافی است و مدرکی برای فوریت آن به نظر نرسیده

وقوف به مشعر

۲۲۸ - س - آیا حاج متواند شب برای کاری و یا بدون کار از مشعر به منی برود و قبل از فجر، برای درك اختیاری مشعر بر گردد یا جایز نیست مگر نسبت به کسانی که معذورند.

ج - برای غیر معذور، جایز نیست ولی اگر رفت و قبل از طلوع فجر مراجعت نمود معصیت نموده و لکن وقوف او صحیح است.

۲۲۹ - س - کوچ کردن از مشعر به منی قبل از نیمه شب یا بعد از آن به جهت خوف ازدحام جمعیت برای پیر مردها و بیماران و زنان چه پیر و چه جوان جایز است یا خیر؟

ج - برای مضطر و خائف و صاحب عذر و زنان، افاضه از مشعر به منی در شب جایز است هر چند قبل از نصف شب باشد.

۲۳۰ - س - کارکنان و اعضاء کاروانی که موظف به پذیرائی حجاج هستند آیا میتوانند وقوف اضطراری مشعر را انجام داده و همان شب عید را به منی بروند و بر نگردند یا نه.

ج - اگر طوری است که ناچارند بعد از وقوف مقداری از شب در مشعر، شبانه به منی بروند و نمیتوانند ثانیاً به مشعر برگردند مانعی ندارد و لکن اکتفا به مقدار ضرورت نمایند.

۲۳۱ - س - هر گاه کارمند کاروان، اثاث را از عرفات به مکه برد و در مشعر توقف نکرد بعد از مکه به مشعر برگشت و تا صبح ماند چه صورت دارد و هر گاه وقوفش فقط به اندازه جمع کردن سنگ برای رمی جمرات بود تکلیفش چیست؟

ج - حج او صحیح است و به مقدار جمع کردن سنگ برای رمی

جمرات اگر به قصد وقوف، توقف کند رکن به عمل آمده است.

(رمی)

۲۳۲ - س - موقع رمی جمره، شش عدد سنگ ریزه بطور قطع به محل خود رسیده ولی عدد هفتم را شك دارم به هدف خورده یا نه حتی در میان چادر هم شك من قوی تر شد و در سال بعد به يك نفر حاج که عازم حج بود پول دادم که نیابتاً از طرف من يك عدد سنگ ریزه رمی نماید حال آیا با نقص يك عدد حج بنده باطل میشود یا خیر؟

ج - واجب بود با شك، سنگ دیگر بزنیید فعلاً که ترك کرده اید حج باطل نمیشود.

۲۳۳ - س - سنگریزه هائی که از مشعر الحرام جمع آوری شده در راه، گم شده و از همان منی دور تر از جمره عقبه دو مرتبه سنگ ریزه جمع میکنند آیا با این سنگریزه‌ها میشود رمی کرد یا نه؟

ج - مطلق سنگریزه حرم کافی است و بودن سنگریزه از مشعر، حکم استحبابی است.

۲۳۴ - س - در سال گذشته عده‌ای زن و مرد به مکه مشرف شدیم يك نفر از اهل علم فرمودند زنها را برای رمی جمرات با خود نبرید چون بر اثر تراکم جمعیت برای آنها مشکل است و شما از طرف آنها نیابتاً رمی نمائید و ما هم این عمل را عوض آنها انجام دادیم ولی اطمینان نداریم اسقاط تکلیف از آنها شده و حج صحیح باشد نظر مبارك را مرقوم فرمائید تا برای ما اطمینان حاصل شود.

ج - در فرض مذکور، حج صحیح است ولی مجرد ازدحام، در صورتی که موجب عدم تمکن نشود مجوز ترك رمی و نائب گرفتن نیست و فعلا بر آنها لازم است در صورت تمکن خودشان به مكه بروند و رمی را در وقت آن انجام دهند و در صورت عدم تمکن، نائب بگیرند.

۲۳۵ - س - آیا پرستار مریض مثل مریض جائز است که در شب عید، رمی جمرات کند یا نه؟

ج - پرستار هم اگر مثل بیمار نمیتواند در روز رمی جمرات کند جائز است در شب رمی کند ولی اگر با وصف پرستاری بتواند در روز رمی کند رمی در شب برای او جایز نیست.

۲۳۶ - س - آیا رمی در شب یازدهم ذیحجه جایز است یا نه

ج - در صورتی که روز میتواند رمی کند جایز نیست شب رمی کند و اگر نسیانا یا عمدا ترك نمود قضاء آن را فردای آن روز ابتداء بجا آورد و بعد واجب آن روز را بجا آورد بلی اگر روز مطلقا نتواند، شب بجا آورد و فرق نیست که شب قبل باشد یا شب بعد.

۲۳۷ - س - حاج پیش از رمی خود میتواند برای دیگری رمی نماید یا نه؟

ج - مانعی ندارد.

۲۳۸ - س - شخصی در اثر ناتوانی نتوانسته رمی جمره کند رفیقی داشته او را نایب گرفته به عوض او هر سه جمره را زده لکن اگر شب مرفت برای او ممکن بود که جمره را رمی کند فعلا ملتفت مسأله شده که حضرتعالی در مناسك فرموده اید اگر زن عاجز باشد میتواند کسی را اجیر بگیرد که به عوض او سنگ بزند ولی اگر شب ممکن شود میتواند برود سنگ بزند نمیدانیم این حکم حتمی است و یا اختیاری چون فرمودید که باید برود فرموده اید میتواند برود و سنگ بزند لذا مسأله را واضح تر بفرمائید.

ج - در فرض سؤال، احتیاطا اگر بتواند که خودش مشرف شود قضای آن را روز بجا آورد و اگر متمکن نیست نائب بگیرد که روز برایش انجام دهد و این حکم در مسأله ۱۶۶ مناسک بالصراحه ذکر شده است.

۲۳۹ - س - العاجز عن رمی جمرة العقبة في يوم العيد يرمى صباح الغد قضاء فهل لهذا الشخص ان يذبح ويحلق يوم العيد بدون رمی جمرة العقبة او لا بد أن يؤخر الذبح والحلق ايضا إلى ما بعد الرمى؟

ج - يجب ان يكون الذبح والحلق مترتين على رمی جمرة العقبة فان عجز عن الرمى يوم العيد يرمى في غده فان عجز عن الرمى في تلك الايام ولياليها جميعا يستتیب من يرمى عنه ثم يذبح ويحلق في النهار.

۲۴۰ - س - هل يجوز الرمى عن النساء نيابة في هذه السنين لكثرة الحجاج فوق العادة او يجب عليهن ان يرمين بانفسهن وكذلك الطواف حول الكعبة، والازدحام في الرمى يخفف ليلا و لكن الازدحام حول الكعبة لا يخفف ليلا ونهارا في هذه السنين.

ج - النساء في الفرض المرقوم يؤخرن الرمى إلى آخر ايام التشريق فيرمين بانفسهن مع الامكان في النهار ومع عدم التمكن فبالليل وان عجزن عن كليهما جاز لهن الاستنابه و اما الطواف فلا يجوز لهن الاستنابة فيه بل يطفن بانفسهن مع الامكان.

۲۴۱ - س - رمی در طبقه دوم چه صورت دارد؟

ج - در طبقه تحتانی رمی کنند و رمی در طبقه فوقانی خلاف احتیاط است.

(قربانی)

۲۴۲ - س - کسانی که حج استحبابی بجا می‌آورند مثل اکثر حمله‌دارها و راهنمایان که حج واجب خود را در سفر اول انجام داده‌اند و نیابتی هم ندارند در صورتی که نیت حج تمتع کرده باشند آیا قربانی در منی برای آنها لازم است یا این که چون حج آنان استحبابی است ترك قربانی اشکال ندارد.

ج - در حج تمتع، قربانی لازم است و فرقی بین واجب و مستحب آن نیست.

۲۴۳ - س - هر گاه ذبح یا نحر در روز عید، ممکن نباشد آیا جایز است تأخیر رمی و حلق از روز عید تا مناسک منی به ترتیب انجام بگیرد یا نه؟
ج - در فرض سؤال، رمی را در وقت خود انجام دهد و حلق را بعد از ذبح بجا آورد و در هر حال رمی را از روز سیزدهم تأخیر ننماید و اگر بعد از رمی مزبور جهلا یا نسیانا خلق کرد بعد از ذبح احتیاطاً تیغ سر تراشی را به سر بکشد.

۲۴۴ - س - شخصی در منی گوسفندی خریداری کرده و صاحب گوسفند گفته سال او تمام است و قربانی کرده فعلاً شك میکند که آیا سالش تمام بوده یا نه در صورتی که سال او تمام نبوده ضرری بحجة الاسلام او وارد می‌آید یا نه؟

ج - در این موارد قول ذی الید با احتمال صدق، معتبر است و چنانچه معلوم شود که قربانی واجد شرط نبوده موجب بطلان حج نیست و اگر بخواهد احتیاط کند کسی را وکیل کند که از طرف او در روز عید آینده

قربانی کند.

۲۴۵ - س - شخص حاج که باید قربانی کند آیا باید گوشت قربانی را بین مستحقین، تقسیم کند و در صورتی که برای قربانی، نائب بگیرد، و مطمئن نباشد از این جهت نمداند و اولاً که نایب، گوسفند نر قربانی کرده یا ماده ثانیاً که گوشت را بین مستحقین تقسیم کرده یا نه آیا بر شخص حاج واجب است پس از رسیدن به وطن خود، گوسفند بخرد و قربانی کرده بین مستحقین تقسیم کند یا عمل نائب، مجزی است و نباید قربانی مجدد بکند.

ج - قول نائب اگر خودش گفت بوظیفه عمل کرده‌ام و کافی است و لازم نیست گوسفند قربانی نر باشد.

۲۴۶ - س - چون مسلح را تغییر داده‌اند و تشخیص آن که محل فعلی مسلخ از منی است یا از مشعر، مشکل بنابر این در مکانی که فعلاً مسلخ است قربانی کفایت میکند یا نه و در صورت عدم کفایت، تکلیف چیست؟
ج - برای این که ذبح در منی واقع شود باید حتی الامکان تفحص نماید و قول اهل خبره حجت است و اگر به کلی ذبح در منی میسر نبود ذبح در وادی محسر مجزی است انشاء الله تعالی

۲۴۷ - س - چون محل قربانی را از منی تغییر داده‌اند و در وادی محسر برده‌اند آیا میشود قربانی را در غیر منی انجام داد یا حتماً باید در خود منی انجام دهند و چنانچه نتوانست ذبح کند آیا در مکه و یا در وطن میتواند قربانی کند؟

ج - از قرار مسموع، فعلاً هر کس بخواهد در منی قربانی کند مانع نمیشوند چون مقداری از مذبح سابق به حال خود باقی است و تا قربانی در منی ممکن است قربانی در غیر منی مجزی نیست بلی اگر به کلی ممنوع شود.

اقوی کفایت آن است در وادی محسر اگر چه احوط، جمع بین قربانی و روزه است.

۲۴۸ - س - در مناسك مرقوم فرموده اید واجب است که صاحب قربانی قدری از قربانی را بخورد. عرض میکنم این مطلب در آن هوای گرم با فراهم نبودن وسائل طبخ، میسر نیست و چه بسا که نائب مرود برای صد نفر قربانی میکند و نمیشود از هر گوسفندی قدری بیاورد یا اگر بیاورد مخلوط میشود بفرمائید که ترك این واجب چه صورت دارد؟

ج - ترك این واجب، در صورت امکان جایز نیست، و بعد از ذبح مخلوط شدن قربانها به یکدیگر ضرر ندارد.

۲۴۹ - س - آیا میتوان قیمت گوشت گوسفند قربانی را به هر صورت در راه مشروعی مصرف نمود یا نه؟

ج - صرف قیمت قربانی، در مصارف دیگر، کافی نیست.

۲۵۰ - س - کسی که از فقری و کالت گرفته که ثلث قربانی خود یا دیگران را برای او قبول کند آیا قیمت ثلث گوسفند زنده را باید به فقیر بدهد یا قیمت ثلث گوسفند ذبح شده را؟ چنانچه قیمت ذبح شده مراد باشد در مسلخ به هیچ قیمتی نمخرند پس این و کالت، برای موکل چه سودی دارد؟

ج - قیمت ثلث ذبح شده را پردازد و در صورتی که هیچ گونه قیمتی ندارد ضامن قیمت آن نیست و در صحت و کالت، رجوع سود مادی به موکل، معتبر نیست و همین قدر که و کالت بواسطه بعض دواعی، عقلانی باشد صحیح است.

۲۵۱ - س - شخصی اجیر شده تا حج نیابتی برای کسی انجام دهد خود این نایب، برای قربانی کردن نائب مگیرد اکنون آیا شخصی که قربانی میکند منوب عنه خود را قصد کند یا منوب عنه اول را؟

ج - احتیاط آنست که نیت کند که از طرف منوب عنه خودم برای منوب عنه اول، قربانی میکنم.

۲۵۲ - س - حاج در روز عید در منی قبل از آن که قربانی ذبح کند که چیزی بعهده‌اش نیست و بعد از ذبح، قیمتی ندارد در این صورت لازم است احتیاطا که با فقیر، سهمیه او را حساب و مصالحه نماید یا خیر
ج - با فرض این که قیمت ندارد و فقیر مؤمنی نباشد که آن را اگر به او صدقه بدهند قبول کند رعایت این احتیاط، واجب نیست.

۲۵۳ - س - راجع به قربانی و ذبح آن در شب یازدهم نظر مبارکتان را مرقوم فرمائید.

ج - ذبح در شب یازدهم بنابر احوط، جایز نیست و اگر در روز عید ذبح نکرد روز یازدهم ذبح نماید.

۲۵۴ - س - حاج از روی غفلت و یا جهل به مسأله در روز عید، گوسفند بشاخ (کل) کشته است و بعد به مسأله توجه پیدا کرده آیا در صورت تمکن از مسافرت حج، واجب است حج را اعاده کند و یا قربانی بفرستد کافی است

ج - لازم نیست مجددا حج برود فقط قربانی صحیح بفرستد کافی است.
۲۵۵ - س - مردی دو گوسفند قربانی خریده که یکی را برای خود و دیگری را برای زنش ذبح کند آیا تعیین قربانی لازم است یا نه؟
ج - بلی تعیین لازم است و بدون آن کفایت نمیکند.

۲۵۶ - س - ذبیحه را باید در موقع ذبح و رو به قبله کرد حال به طرف راست و یا چپ بخوابانند و یا ایستاده ذبح کنند تفاوت میکند؟
ج - ظاهرا تفاوت نمیکند.

۲۵۷ - س - حاج پیش از قربانی خودش میتواند جهت دیگران، قربانی کند یا نه؟

ج - مانعی ندارد.

۲۵۸ - س - اگر از حاج در حال احرام عملی سرزند که موجب کفاره است حیوان کفاره را در کجا باید ذبح یا نحر کند؟

ج - در احرام عمره تمتع احوط آن است که در مکه ذبح یا نحر نماید و اگر در احرام حج است باید در منی نحر یا ذبح کند و اگر عمدا یا از روی فراموشی در این دو مکان ذبح نکرد در صورت امکان باید نایب بگیرد که از طرف او در منی یا مکه ذبح نماید و اگر ممکن نشد در شهر خودش یا در جای دیگر رجاء ذبح نماید.

۲۵۹ - س - در حیوان کفاره نیز رعایت شرایط حیوان قربانی در منی لازم است یا خیر؟

ج - احتیاط مستحب رعایت آن شرایط است.

۲۶۰ - س - آیا اجازه مدهید که در حال ضرورت يك نفر به نیابت از چند نفر قربانی نماید؟

ج - در قربانی مباشرت شرط نیست و میتواند وکیل انجام دهد هر چند ضرورت نباشد لکن باید در حین قربانی قصد کند که این گوسفند قربانی زید است مثلاً اگر چند گوسفند به قصد چند نفر قربانی کند بدون قصد تعیین صحیح نیست.

(بیتوته در منی)

۲۶۱ - س - زن‌ها میتوانند شب دوازدهم ذی الحجه رمی جمرات بنمایند و همان شب به مکه بروند و دیگر به منی برنگردند یا باید مانند مردان تا ظهر در منی بمانند؟

ج - باید مانند مردان تا ظهر روز دوازدهم در منی بمانند.

۲۶۲ - س - حاج روز عید برای انجام طواف از منی به مکه رفت و در مراجعت به واسطه راه بندان نزدیک نصف شب و یا بعد از نصف شب به منی رسید آیا کفاره بر او واجب است یا نه؟

ج - بر حاج واجب است از اول شب تا نصف آن در منی بماند و در فرض سؤال که بعثتی در مقداری از شب ترك بیتوته نموده و بقیه را بیتوته کرده کفاره واجب نیست.

۲۶۳ - س - در مناسك فرموده اید حاج میتواند در شب یازدهم و دوازدهم بعد از نصف شب برای بقیه اعمال حج به مکه برود و احتیاط آنست که قبل از طلوع فجر داخل مکه نشود. عرض میکنم اگر بعد از طلوع فجر داخل شود به ازدحام جمعیت بر خورد میکند و هوا گرم میشود و انجام طواف حج و طواف نساء مشکل خواهد شد حال آیا جایز است قبل از طلوع فجر شروع به اعمال حج کند یا نه؟

ج - بلی میتواند قبل از طلوع فجر، مشغول طواف شود و عمل به احتیاط، واجب نیست.

(مسائل متفرقه حج)

- ۲۶۴ - س - شخصی در اول ماه ذیحجه وارد مکه شود بعد از خاتمه عمره تمتع و قبل از انجام حج تمتع میتواند عمره مفرده انجام دهد یا نه و هکذا بعد از اعمال حج تمتع میتواند بدون فاصله عمره مفرده را انجام دهد یا نه؟
- ج - بعد از احرام عمره تمتع، جایز نیست بدون حاجت از مکه بیرون برود و جایز نیست قبل از حج عمره مفرده بجا آورد ولی بعد از اتمام حج تمتع، عمره مفرده جایز است و فاصله لازم نیست.
- ۲۶۵ - س - اگر حمله دار و یا از کارگران کاروان حج، برای اجاره منزل به مکه بروند و در مسجد تنعیم به نیت عمره مفرده، محرم شوند و بعد از اعمال عمره به جده و یا به مدینه مراجعت کنند دوباره برای اعمال حج و عمره تمتع از میقات گاه محرم شوند جایز است یا خیر؟
- ج - مانعی ندارد به شرط آن که اجیر برای حج تمتع بلدی نباشد بنابر احتیاط و بعد با تمکن باید برای عمره تمتع برود به یکی از میقاتها و جده به نظر حقیر میقات نیست.
- ۲۶۶ - س - اگر جهلا عمره مفرده را بعد از عمره تمتع و قبل از حج بجا آورد تکلیف او نسبت به حج چیست؟
- ج - باید حج تمتع را بجا آورد و حج او صحیح است.
- ۲۶۷ - س - چه مفرمائید نسبت به شخصی که قبل از غروب آفتاب شب سیزدهم از منی کوچ کرده و بعد از ساعتی مثلا مراجعت به منی منماید آیا واجب است شب را بماند و فردایش رمی جمرات نماید یا نه؟
- ج - واجب نیست.

۲۶۸ - س - زنان و پیر مردان و بیماران و کسانی که خوف از مشقت و ازدحام دارند آیا جایز است شب دوازدهم بعد از بیتوته در منی رمی جمرات را شبانه انجام داده به مکه معظمه بروند و دیگر به منی برنگردند یا خیر ج - جایز است.

۲۶۹ - س - هر گاه مصدود از دخول مکه یا از طواف و غیر آن از اعمال عمره مفرده جهلاً بالحکم در محل صد ذبح و تقصیر ننمود و بعد از مراجعت به وطن، عالم به حکم شد تکلیفش نسبت به خروج از احرام چیست؟ ج - در هر جا متذکر شد چنانچه فرستادن هدی به مکه یا منی ممکن باشد بفرستد و اگر فرستادن هدی به مکه یا منی ممکن نباشد در محل تذکر ذبح کند و تقصیر نماید و از احرام خارج شود.

۲۷۰ - س - شخصی وصیت کرده که فلان قسمت از ملک مرا بفروشید و دو حج جهت خودم و پدرم خریداری کنید و اکنون ملک مورد وصیت زائد بر قیمت دو حج است آیا مبلغ زیادی را واجب است در امور خیریه دیگر مانند نماز و روزه مصرف کنند یا به ورثه برمسگردد با این که تمام ملک مورد وصیت (از ثلث مالش بیشتر نیست؟

ج - در این صورت ممکن است بر کیفیت حج بیفزایند مثل این که شرط کنند بعضی مستحبات انجام داده شود یا شخصی را که عالمتر به مسائل و احکام باشد استیجار نمایند و اگر باز هم زیاد آمد ملک ورثه است.

۲۷۱ - س - اگر شخصی در دو سال مجاورت خود در مکه، مستطیع شود یا در وطن خود مستطیع شود بخواهد حجة السلام را بعد از دخول در سال چهارم مجاورت، انجام دهد آیا حج تمتع بجا آورد یا افراد؟

ج - در فرض سؤال که استطاعت در بین دو سال مجاورت حاصل شده واجب است حج تمتع بجا آورد لکن اگر بعد از گذشتن دو سال حج را بجا

- آورد اولی مراعات احتیاط است.
- ۲۷۲ - س - اگر در سال چهارم مجاورت خود در مکه مستطیع شود و قبل از اتیان حج واجب معرضاً عن المجاوره، به وطن خود برگردد آیا حج مستقر در ذمه را تمتعاً بجا آورد یا افراد؟
- ج - حج افراد بجا آورد.
- ۲۷۳ - س - آیا زنی که حیض شده و تا قبل از هشتم پاك نمیشود بجای آن که حج افراد بجا آورد میتواند برای عمره تمتع نائب بگیرد و برای حج تمتع محرم شود یا نه؟
- ج - در فرض سؤال اگر نمیتواند اعمال عمره را بجا آورد و وقوف عرفات را درك کند لازم است حج افراد بجا آورد و اگر محرم با حرام تمتع شده عدول به افراد نماید و بعد از حج، عمره مفرده بجا آورد.
- ۲۷۴ - س - اذا رمى الحاج يوم العيد و ذبح فغرب عليه الشمس فهل يجوز له ان يحلق بعد المغرب ليلة الحادی عشر اولاً و يحلق صباح الغد؟
- ج - لا یبعد اجزاء الحلق في الليل في الفرض المرقوم وان كان الاولى الحلق يوم الحادی عشر.
- ۲۷۵ - س - بیابان عرفات و مشعر و منی جمیعاً حرم محسوب است یا این که عرفات، خارج از حرم است؟
- ج - حدود حرم مشخص است عرفات جزء حرم نیست و منی و مشعر جزء حرم است.
- ۲۷۶ - س - آیا انسان در عمره مفرده یا عمره تمتع یا حج تمتع میتواند اعمال را با فاصله انجام دهد مثلاً يك روز طواف کند و روز دیگر نماز آن را بخواند و روز دیگر سعی و روز دیگر تقصیر و روز دیگر طواف نساء را بجا

آورد یا نه.

ج - اگر چنین کند عمل صحیح است لکن در بعض صور معصیت کرده است.

۲۷۷ - س - اگر کسی در سال استطاعت به قصد استیطان در مکه بدون اعراض از وطن اصلی به مکه مشرف شود آیا حج تمتع انجام دهد یا افراد؟
ج - تمتع بجا آورد.

۲۷۸ - س - استطاعت نسبت به حج منذور مقدمه وجوب است یا مقدمه واجب یا فرق است بین نذر حجة السلام و نذر غیر آن؟

ج - اگر نذر حجة السلام باشد استطاعت شرط وجوب حج است و موجب تحقق نذر و اگر نذر غیر حجة السلام باشد استطاعت شرعیه نه شرط وجوب حج است و نه شرط صحت نذر بلکه قدرت عقلیه بر حج شرط صحت و انعقاد نذر است.

۲۷۹ - س - سجده کردن بر سنگهایی که مسجد الحرام و مشاهد مشرفه به آن فرش شده از سنگ مرمر و غیر آن جایز است یا خیر؟

ج - بلی جایز است و معادنی که سجده بر آن جایز نیست معادنی است که عرفا بر آنها زمین گفته نمیشود مثلاً طلا و نقره و عقیق و مس و برنج و سایر فلزات.

۲۸۰ - س - روزه گرفتن در روزهای تشریق جایز است یا نه؟

ج - بر کسی که در منی باشد حرام است.

۲۸۱ - س - شخصی مؤسس سینما است و امسال به حج مشرف شده و در مراجعت از حج، باز هم به کار خود ادامه میدهد اکنون راجع به این شخص چه مفرمائید؟

ج - تاسیس و بناء مؤسساتی که سبب گمراهی و فساد اخلاق جامعه

اسلام است و كملك به آن به هر نحو باشد حرام است امید است انشاء الله شخص مذکور، با مشاهده نمونه های عالم قیامت، از این اجتماع دینی، در مکه معظمه متنبه گردد و مخصوصا آتش سوزی وادی منی سبب عبرت و بیداری او شده باشد و توجه او همچنان به خداوند قهار، جلب که از روی حقیقت از گناهان گذشته توبه کرده باشد و پس از مراجعت، توبه خود را نشکند و هم چنان که سزاوار و شایسته مسلمانان حقیقی است موافق رضای حق تعالی عمل کند.

۲۸۲ - س - ما حکم من نسی الرمی او الذبح او الحلق یوم العید ورمی او ذبح او حلق او قصر فی لیلة الحادی عشر نسیانا او جهلا او عمدا؟
دبی مجلس اداره الاوقاف الجعفریه.

ج - ان كان المنسی هو الرمی وقد تذکر قبل مضی ایام التشریق وجب علیه احتیاطا ان یرمی قضاء کل یوم فی غده وان مضی ایام التشریق فان كان متمکنا من قضائه بنفسه فی العام المستقبل فلیقضه بنفسه و الا فیسنتیب من یرمی عنه یوم العید فی العام المستقبل وان كان المنسی هو الذبح وقد ذبح فی لیلة الحادی عشر فلا یبعد الاجزاء وان كان الاحوط ان یذبح فی النهار ایضا وان كان المنسی هو الحلق وقد حلق فی لیلة الحادی عشر فالاجزاء فی الفرض المرقوم لا یخلو عن قوة.

۲۸۳ - س - از بعض علماء شنیده شده) روایت داریم موقعی که حاج از مکه برگشت تا چهار ماه گناهی بر او نوشته نمیشود) از مقام شامخ مستدعی هستیم
اولا بفرمائید که آیا این طور روایتی داریم یا نه و بر فرض بودن روایت،
سندش صحیح است یا نه و در صورت صحت سند آن روایت را چطور معنی
نمائیم؟

ج - بلی این مضمون، در احادیث شریفه وارد شده ولی در بعض احادیث، مقید شده به عدم اتیان کبیره و در بعض دیگر مقید شده بعدم اتیان موجبہ شیخ الطائفہ قدس سرہ در تہذیب جلد پنجم صفحہ نوزده و بیست طبع جدید در باب ثواب الحج بسند صحیح از معاویہ بن عمار از حضرت صادق علیہ السلام حدیثی روایت کردہ کہ در ذیل آن مفرماید (انی لك ان تبلغ ما يبلغ الحاج قال ابو عبد الله عليه السلام ولا تكتب عليه الذنوب اربعة اشهر وتكتب له الحسنات الا ان ياتي بكبيرة) بنابر این گناہانی کہ در این چہار ماہ نوشتہ نمیشود صغیرہ است و این مطابق است با مفاد آیہ کریمہ (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر، عنکم سیئاتکم) وثقہ الاسلام کلینی رضوان اللہ علیہ در جامہ کافی جلد چہارم صفحہ دویست و پنجاہ و چہار، طبع جدید باب فضل الحج والعمرہ و ثوابها بہ سند خود از سعد اسکاف از حضرت ابی جعفر علیہ السلام روایتی در فضل حاج روایت کردہ است کہ در ذیل آن امام علیہ السلام مفرماید (فاذا قضی نسکہ غفر اللہ لہ ذنوبہ و کان ذوالحجۃ والمحرّم وصف و شهر ربیع الاول اربعة اشهر تكتب له الحسنات ولا تكتب عليه السيئات الا ان ياتي بموجبة فاذا مضى الاربعة الاشهر خلط بالناس) ہر چند علامہ مجلسی علیہ الرحمہ در مرآت العقول دو احتمال در موجبہ دادہ یکی آن کہ مراد کبیرہ است کہ موجب آتش است دیگر آن کہ گناہی است کہ موجب کفر شود و فرمودہ احتمال اول، اظہر است ولی با توجہ بہ روایت معاویہ بن عمار اطمینان، حاصل میشود کہ مراد از موجبہ، کبیرہ است بنابر این، گناہی کہ نوشتہ نمیشود گناہی است کہ در کتاب و سنت موجب دخول در آتش نشدہ باشد.

شیخ الطائفہ در تہذیب صفحہ نوزده جلد پنجم این حدیث را از

سعد اسکاف، روایت فرموده به عبارتی که با این عبارت، اختلاف دارد، و جمله (الا ان یاتی بموجبة) را ندارد و ایشان، ذیل حدیث را این نحو روایت فرموده‌اند (فاذا قضی نسکه غفر الله له بقية ذی الحجة والمحرّم و صفر و شهر بیع الاول فاذا مضت اربعة اشهر خلط بالناس) ولی معتمد همان روایت کافی است زیرا معلوم است که در نقل تهذیب، روایت، مختصر شده و مثل نقل بمضمون است و علاوه جمله (الا ان یاتی بموجبة) از آن اسقاط شده و در دوران امر بین زیاده و نقیصه، اصالت عدم زیاده بر اصل عدم نقیصه مقدم است و فرضاً هم این دو اصل را حجت بدانیم در خصوص مورد با توجه به روایت معاویة بن عمار ظاهر این است که این جمله، اسقاط شده و نسخه کافی صحیح است و احتمال این که جمله (الا ان یاتی بکبيرة) یا (الا ان یاتی بموجبة) در این دو روایت از بعض روایات به عنوان شرح و تفسیر حدیث اضافه شده باشد بسیار بعید است و فرضاً هم این نحو باشد از رحمت و مغفرت و کرم و فضل خداوند متعال، بعید نیست که مقرر فرماید تا چهار ماه،

مؤمنی که حج بجا آورده مطلق گناہانی که تحت فشار؟ تأویلات نفس و غلبه هوا از او صادر شده (نه بنحو بی اعتنائی و استخفاف به امر خداوند) مورد آمرزش خداوند واقع شود و کس نمیتواند رحمت واسعه و تفضل خدا را که خود به آن مقام و محل مغفرت و رحمت و تفضل است محدود کند بلی این حدیث کسی را که از روی بی اعتنائی و استخفاف به امر و نهی خدا معصیت نماید یا این که بخواهد با تشبث به این حدیث، در این چهار ماه، هر گناه و معصیتی را مرتکب گردد شامل نمیشود و از ابتداء تا حال هم هیچ کس از این اخبار، استفاده نکرده که حاج تا چهار ماه، مرخص و آزاد است و با اتکاء به این حدیث، مرتکب هر معصیتی بخواهد بشود که این برداشت و تلقی البته صحیح نیست.

- ۲۸۴ - س - شخصی در بلد مستطیع نیست ولی در میقات، مستطیع میشود آیا حج او مجزی از حجة السلام هست یا نه
ج - مجزی است.
- ۲۸۵ - س - استظلال در شب چه حکمی دارد؟
ج - احتیاطاً يك گوسفند بعنوان كفاره بکشد.
- ۲۸۶ - س - عبور از زیر پلهائی که در مسیر ساخته اند چگونه است؟
ج - صدق استظلال مشکل است زیرا متبادر از استظلال این است که به اختیار خود سایه بر سر خود بیفکند.
- ۲۸۷ - س - طواف عمره تمتع را از داخل حجر اسماعیل انجام داد و تقصیر کرد و از احرام خارج شد و در وقت طواف حج متوجه شده اکنون تکلیف او چیست؟
ج - حج اول مبدل به حج افراد میشود و باید بعد از اکمال حج، عمره مفرده بجا آورد.
- ۲۸۸ - س - نائب، نماز طواف منوب عنه را با فاصله بجا آورد چه صورت دارد؟
ج - باید بدون فاصله، بجا آورد ولی اگر با فاصله انجام داد مضر به نمازی که منوب عنه خودش خوانده است نیست.
- ۲۸۹ - س - شخصی خیال کرده که هفت بار سعی بین صفا و مروه مرکب از رفتن و بازگشتن است و با این اعتقاد چهار ده مرتبه سعی کرده آیا صحیح

است یا نه؟

ج - صحت آن محل تأمل است.

۲۹۰ - س - حمل مغضوب در حال احرام خصوصا در حال طواف چه صورت دارد؟

ج - اگر حرکتی اضافه بر حرکات طواف ایجاد نکند مانع ندارد مانند نماز.

۲۹۱ - س - آیا زنها و سایر معذورین میتوانند در شب عید، رمی جمره عقبه نمایند و به دیگری و کالت دهند که در روز عید برای آنها قربانی کند و خودشان بعد از تقصیر برای طواف و سایر اعمال به مکه روند یا نه؟

ج - بلی میتوانند.

۲۹۲ - س - کسی که در میقات برای عمره تمتع و یا در مکه برای حج، محرم شد اگر باختیار او را از میقات یا از مکه بیرون ببرند و برگردانند چه صورت دارد؟

ج - فعلا مانعی به نظر نمیرسد لکن در عمره تمتع، احتیاط آن است که در مراجعت و مرور به میقات یا محاذی آن، نیت و تلبیه را تکرار کند.